

Autobiografische aantekeningen van Simon Eikelenberg,
1690-1716

1699
dat ik zelf daar onder meende te
zullen bezwijken en zij god ergens
mijne verlichting verschaffen. Dag
daar kwam nergens mijne verlichting
dan van uit mijn binnenste. ik behiel
en hervatte somtijts mijn dapperheit
en hardts den storm in't, die mij in
mijn god, g'flucht, agting, nooddrift
en vinders op alle wijze besproong.
Lassende even wel, zoo ver de Zegen

RAA, Collectie Aanwinsten, inv.nr. 557 Aantekeningen betreffende het leven van Simon
Eikelenberg met dagboekfragmenten, 1690-1716

Ter inleiding

Simon Eikelenberg (1663-1738) was een Alkmaarse borstelverkoper, opziener van stadswerken, kunstschilder en bovenal geschiedkundige. In zijn boeken over de geschiedenis van Alkmaar en omgeving toont hij een moderne, kritische instelling. Hij vestigde zijn naam in 1714 met de publicatie van een boek over de mythe van Vrone: *Gedaente en gesteltheit van Westvriesland voor de jaare MCCC, en teffens den ondergang van het dorp Vrone, aantoonende dat de gemeene vertelling (...) niet anders is dan een verdigtzel (...)*. In 1739 volgde van zijn hand het boek *Alkmaer en zyne geschiedenissen* over de geschiedenis van Alkmaar tot rond 1400.

Eikelenberg was de zoon van een Alkmaarse borstel-boendermaker, A(a)lbert Eikelenberg. Zijn moeder was de dochter van een meester-metselaar. Simon was een typische autodidact. Hij ging in de leer bij zijn vader en verdiende van 1688 tot 1700 de kost in zijn eigen winkel in borstelwaren. In zijn vrije tijd verdiepte hij zich in de dichtkunst, schilderkunst, wiskunde, natuurwetenschappen, geschiedenis, filosofie en theologie. Toen de klandizie van de winkel terugliep, verzette Eikelenberg de bakens en begon, na een tijdje met weinig succes te hebben gehandeld in bloembollen, aan een evenmin succesvolle loopbaan als kunstschilder. Het schilderen ging hem goed af, maar er werd te weinig verkocht. In 1703 wist hij een aanstelling te verwerven als opzichter van publieke werken bij het stadsbestuur. Vanaf dit moment was hij verzekerd van een redelijk inkomen. Steeds meer richtte hij zich nu op de geschiedenis van de eigen stad. Na de publicatie van zijn werk over de vroege geschiedenis van West-Friesland, waarin de mythe van Vrone werd neergesabeld, kreeg hij van het stadsbestuur de officiële opdracht om de stedelijke geschiedenis te beschrijven. Alleen het eerste deel van dit boek kwam gereed. Het werd posthuum gedrukt.

Eikelenberg liet een lijvige hoeveelheid archivalia na. Aan de hand van Eikelenbergs rijke verzameling originele en gekopieerde geschiedbronnen schreef Boomkamp in 1746 een uitgebreide stadsgeschiedenis van Alkmaar. In de collectie bevond zich ook het manuscript van een nooit voltooid werk over de schilderkunst. Ook waren er veel persoonlijke documenten aanwezig, zoals brieven en zelfs autobiografische fragmenten. Veel hiervan is bewaard gebleven en bevindt zich nu bij het Regionaal Archief in de Collectie Aanwinsten. De autobiografische aantekeningen, waarvan hier het belangrijkste manuscript is getranscribeerd, leggen getuigenis af van Eikelenbergs worstelingen om een maatschappelijke loopbaan te combineren met het verdiepen van zijn culturele en intellectuele interesses. De aantekeningen lopen van 1690 tot rond 1716.

Aanwijzingen voor het gebruik

Op sommige bladzijden schrijft Eikelenberg volgens de conventie van die tijd rechtsonderaan het eerste woord van het volgende bladzijde. Deze z.g. ‘custodes’ worden in deze transcriptie niet meegenomen.

Vanwege het ontbreken van paginanummers in het originele manuscript, wordt verwezen naar de opeenvolgende scans ervan.

Tekst waarvan niet zeker is of de transcriptie juist is, wordt in **rood** weergegeven.

De autobiografische aantekeningen

[Scan 2]

Woensdag in de Bartelmeusmarkt
1690 a nuit de S.K.H.
en S.VB.¹

Samuel is geweest 27 jaar
den 3 febrewarij 1692 en donderdag
daar aan den 7 is hij 's avonts
ontrent 9 uren overleden.

't Kollegie begon 1691 den
11 september tot Lyntse Muets
Den 2 october was 't mijn
tweede spreekdag.

May 1692 kwam Jan Hendriksz
Bakhenne weder hier.

[Scan 3]

Zaterdag op de middag.
Den 21 junij 1692 bragt Jan Belkmeer²
mij weder het klugtig Oostindisch
Journal, vragende of ik zijn boekje
kon weergeven. Ik, die 't al had by andere in
laten selten³, dog doe⁴ in 't bysyn van
mijn meyd en vrou zulx niet
wou zeggen, antwoorde dat ik 't nog
niet uitgeschreven had, en ik hem met
den eersten van voldoen sou.

Besluytende voorts bij mij van niets
af te reppen voor hij weer 't vraagde, en
dan te zeggen: dewijl men sedert
van gewoonte geworden is, betaling te
eijshen van dingen die men elkander uit
vrintschap (zoo 't heete) had me gedeeld, heb
ik geagt met regt naer de betaling
maar als op rekening van 't geen ik u oit
meedeelde te houden en wat aangaat het geen
op zoo een wijs schuldig ben. Klaas F.⁵ heeft

¹ S.VB. = Samuel van Baseroij (1665-1692); S.K.H. = onbekend, mogelijk (ondanks andere initiaal) Sibrich Jacobsd Handt, Van Baseroijs vrouw; St. Bartelmeusmarkt = in augustus gehouden jaarmarkt.

² Jan Pietersz Belkmeer (1668-????), kunstenaar, schrijver te Alkmaar.

³ (laten) selten = niet gevonden; mogelijk is het een verschrijving van 'laten setten', m.a.w. laten inbinden.

⁴ doe = toen.

⁵ Klaas (Claes) Feyter, chirurgijn te Alkmaar.

mij 't briefloon tot Purmerend betaald en verschoten
en ik hem daarop rekening versogt, als hem seker
willende betalen zoo haast ik de grootsten
schuld wist. Zoo gy egter oordeeld dat ik

[Scan 4]

het u behoorde te geven, zeg mij wat
gij ervoor hebben moet, want het is
alree als mijn eygen bij andere gebonden⁶.

[Scan 5]

Den [*blanco*] september wierden wij in
cas van appèl⁷ voor den Hove van
Holland geroepen door Adriaan Maartsz,
en daarneffens ook in rauwactie⁸
de erfgenamen van Jacob Jansz Hand⁹.

Den 16/17/18 september, ik en Haringhuysen¹⁰
tot vaders in de papieren doende zijnde,
wierd er daar omtrend des agtermiddags
ten 2 uren een aardbeving gevoeld door
Holland, Zeeland, Vriesland, ja tot
aan Frankfort toe, ende op de Noortzee.
Dog wij zagen alleenlyk de beweging
van de winkelwaren hangende aan
de solder, hoewel het speelwerk aan
de waagtoren, welke men merkelyk
zag schudden, 2 à 3 maal enig geluyd
gaf.

[Scan 6]

[linker pagina]

Den 20 september trok mijn vrouw en
dogter na Purmerend, welke ik daar
den 24 dito kwam, vinden zijnde het
dogtertje ziekelyk.

Neeltje Jacobs en haar vrinden,
erfgenamen van Jacob Hand, gedaagt

⁶ gebonden = ingebonden.

⁷ cas van appèl = hoger beroep.

⁸ rauwactie = zaak die in eerste instantie voor een rechtcollege behandeld wordt; vooral een proces waarbij een lastgever van een lasthebber een schuld invordert zonder dat die schuld nog, door een proces van rekening en verantwoording, rechtens is vastgesteld.

⁹ Jacob Jansz Handt.

¹⁰ Isaac Abrahamsz Haringhuysen (1640-1692), landmeter te Alkmaar.

zijnde als gezegt is, besloten in
't eerst weeks voor de regtdag na
Den Haag te trekken, neffens mij.
Waarna ik, mijn zaken geschikt
hebbende, egter bij den 4 october
bij hen ging om te weten wat zij
tot ons onderling nut nader hadden besloten.
En uit hen verstond dat Jan Jansz Kaas-
kooper hen gezegt had uit Kodde¹¹
te hebben verstaan dat hij zeer
gaarne wilde accorderen, 't welk
Jansz Jansz hen ook aanprees,
en dat ~~waarop~~ zij daar al gereet

[rechter pagina]

stonden om na Adriaan Maartsz
te gaan en hem te zeggen dat
zij hem wel wilde hooren spreken.
Hiel ik hen weer bijna met dezelve
redenen die gij in de volgende brief
zult vinden, dog ziende dat zij
egter wilden voortgaan, zey dat
ik hen rade daarin niet te doen
zonder toestemming van al die
't aanging. En hen nog herdnekkig
ziende, zey ik dat ik wat mij
aanging oordeelde dat men IJsbrant
hierin niet behoorde voorbij te gaan,
nog ook mij, als in mijn vaders
stede. En dat ik verzogt dat ze dog
tot sondays middags zijnde daags
daaraan wilde wagte, alzoo
ik mij eens des aangaande moest
bedenken. 't Welk bij hen

[Scan 7]

[linker pagina]

met enige verbaastheyd toegestaan
zijnde, schreef ik hen de brief gedateert
den 5 october 1692.
Op welke Guurtje en Jan de Wit
mij den 5 's avonts antwoord kwamen
brengen, behelsende dat Neeltje Jacobs
haar moeder zeer groote zwaricheyd
maakte om te pleyten, en dat ze wilde

¹¹ Misschien Jacob Jansz van der Kodde (een Alkmaarse bakker, mogelijk een relatie van de Van der Koddess uit Rijnsburg).

dat men hem liever maar slegs 't
gelt zou geven en zeggen: Kodde,
zie daar is 't geld dat gij eyscht.
Zijn wij 't u niet schuldig: wij
zijn 't den Evangelio schuldig. Neemt
het maar opdat wij van de onrust
af zijn. Ende Jan de Wit zeij
dat men zij wel uit prediken zouden
moeten scheidende, zoo zij na
Den Haag kwamen te volgen.

[rechter pagina]

Op 't laatste zey ik slegs: ik heb
u ten aanzien van 't predikken
al in de brief voldaan.
En wegens 't ander, wat meent
gij dat Kodde 't gelt maar zoo
slegs zal nemen, voor zeker
hij is niet gek, etc.

Op welke redenen en mijn brief
zij bekenden niet te weten te antwoorden
ende ook niet wat hen best was,
het doen of 't laten. Maar dat
moeder Neltje Jacobs het wilde
afmaken, al zou men partijen
al de stukken in handen geven
en laten hen bewijzen na hun sin,
en dat zij er niet tegenaan dorsten.

Waarop ik zey: gijlieden schijnt
meer na de drift van u moeder
dan na de reden te luysteren. Is dat

[Scan 8]

[linker pagina]

Evangelisch handelen? Waarmede
zult gij u regtvaardigen zoo gij
haar volgende, in enige verwarring
en moeylykheyd raakt. Ik
verzeker u, nu ik zie dat
gij ons 't niet agtende, egter maar
u drift wilt volgen, ik niet
zal nalaten te beletten dat
u besluyt voortgang hebbe, ten-
zij 't mij aan de magt kome

t' ontbreken. Dus scheidde ik
van hen.

En zij egter voortgaande,
bragten te weeg dat Kodde de
regtdag 14 dagen uitstelde
en een ontwerp van voorwaarde
waarop men in onderhandeling
zou treden maakte, 't welk
bij zijn partijen niet werd

[rechter pagina]

aangenomen, alzo zij met het
te ondertekenen hen zekerlijk in
enige swaricheden zouden hebben
gewikkeld. Dog men kwam
in de goede mannen voor welke
de zaak verhandeld zou worden
overeen, en Romanus Wezel
en de heer R. Coetenburg¹² het
arbiterschap hebbende doen aannemen,
zou men met dezelve de conditien
ramen. Dog Wezel ten bestemde
dage uit de stad zijnde, liep
de 14 dagen vrugteloos na 't end,
gedurende de welke ik had aangevangen
mijn rust bovenal te betragten,
mij niet willende moeyen met enige
zaken daar ik af kon zijn. Alsoo
ik bemerkte dat de beste menschen
dog zelf maar op hun eijgen intrest
en niet op de reden letten.

[Scan 9]

Ik, nogtans om verscheyde reden niet
dienstig vindende mij van het pleyt
te ontlasten, volgen de raad van Ysak
Haringhuisen, vond goed op 't aanmanen
van Guurtje neffens IJsbrand procuratie
na de ...

[de rest van de bladzijde is leeg]

¹² Roemer van Wesel en Reiner Coetenburg, advocaten.

[Scan 10]

1692, den 10 agosto

betuygde Ma $\frac{d}{f}$ ¹³ wegens de schering de mes
cheveux¹⁴, hoe 't haar mishaaft zou hebben
zoo ik haar zin niet gedaan had, en bragt
bij die gelegentheit te berde hoe een vrijer daar
zij wel zin aan had gehad, 't welk ik
klaar bemerkte lod¹⁵ te zijn, door haar
in diergelijke beuselingen te weerspreken uyt
haar gehele gunst was geraakt. Ik betuygde
gelyk ook voor deze geschied was, wegens
't haar noijt tegengewest te hebben dan
onschuldig, en zij gelyk als voren dat se
't niet geloofde en ik haar agting tot
mij zou wegnemen etc., en dat ik zien
mocht dat er af kwam. Waarop ik slegs
zagjes aanwees op hoe onzekere grond zij
mij betigte, en als 't al zeker was dat
zij zonder meer zekerheit zulx niet moest
zeggen. Alzoo er de agting tot haar door
geterpt wierd, die ook gevaar leed, doordat
zij zej dat ze mij niet geloofde, en of ik dan
niet tien maal meer reden had dan zij
om wegens deze woorden misnoegt te zijn,
enz.

[Scan 11]

[linker pagina]

Vervolgens, haar bezadigt hebbende,
sprak ik van 't maken der inventaris
en haar oprechtelyk, alles desaande voor-
gesteld hebbende, vond zij met mij
goed dat men de zwarigheden moest
zoeken weg te nemen, en ik dat zij
zelf voor dit maal een overslag zou
maken, dat zij stilswygende aannam,
dog nog niets daar afgesproken had-
den.

Hierna moet het verhaal van Bakhenne
komen dat op den tiende voorviel na
den 21 agosto doe Cornelis Hildernis
mij kwam bezoeken, met welk ik
weder een lang gesprek had, hem

¹³ “ma croix” = zijn vrouw, misschien gekscherend bedoeld in de zin van “mijn kruis om te dragen”.

¹⁴ het knippen (scheren) van mijn haren.

¹⁵ lod = een schoft.

1. verhalende watter omging en hoe Klaas gevaren was sederd zijn vertrek en
2. dat men voor zeker hield dat hij de bruygom was; 3. dat men zey dat hij gek was zoo hij haar nam; 4. dat de vrou niet wel gedaan had met zoodanig met Feyter te handelen; 5. en dat ik ook zelf wel enige reden zag maar nog niet kon denken dat hij verlooft was.

[rechter pagina]

Daarop hij 1. betuijgde verwonderd te zijn; 2. daar niets van te weten en er slegs uit raljery¹⁶ verkeerd te hebben; 3. dat hij mij voor mijn opregtheyd bedankte; 4. dat het waar was en hij wegens Klaas moylyk; 5. dat hij wel behagen in 't goed had maar lieft wat meer had en er inzag dat hij er niet wel mede bij de lieden zou mogen komen. Maar anders scheen hij er geen mishagen in te vinden.

En ik voorts vragende wat hij nu doen zou, daar verkeereren of niet, en hem versekerende dat hij er lang de valjant¹⁷ makende, kwalyk zijn agting zou bewaren, betuygde hij bijna als— of hij Klaas wilde zeggen dat hij 't niet meende, 't welk hij egter voor zijn vertrek niet dee, ende in tegendeel gaf hij te kennen dat hij zijn verkeerung nog niet wilde afbreken. Ende sprekende voorts hoe de vrijers bedrogen of om de tuyn gleyd konnen worden,

[Scan 12]

verhaalde ik hem, à propos, mij vooreer op de Kleveniersdoelen. En uit al zijn redenvoering bleek mij dat hij wel wat genegentheyt voor Sijbrig had dog nog ook eenige tegenreden, die hem misschien bewegen zouden haar zoo lang te bezoeken tot dat hij wist of hij beter kon of niet. Hoewel ik om zijn (deze) herwaa komst die anders maar blauwe oorsaken

¹⁶ uit raljery = iets voor de grap doen (van het Franse *raillerie*).

¹⁷ valjant makende = de heer uithangen?

had, oordeelde dat hij zig al iets aan haar moest gelegen laten zijn.

En hij vertrok na Leyden den 23 augusto zonder bij Feyter geweest te hebben, latende mij in bedenking als hij dog voor eerst of in 't geheel niet met Sybrig¹⁸ troude, dog bij haar nog wat verkeerde, wat mij omtrend der herstelling der gewezen vriendschap te doen stond, en eyndlyk besluyten dat ik Hildernis, die ik meer tot mij dan Feyter genegen vond, moest bewegen 1. aan te houden met zijn verkeer; 2. bij Feyter te gaan en hem te zeggen dat hij ('t niet menende) hem plaats wilde maken;

[Scan 13]

3. en voorts dat hij door behoorlyke listen zou bewerken dat men weer vrinden wierd; 4. na 't welk, zoo Feyter niet wilde vrind zijn, hij voort moest vaeren met hem hindernis te zijn.

Deze dingen dagt ik nogt voor zijn vertrek. Maar meer en meer beginnende te gelooven dat hij Sybrig meende¹⁹, of immers bij haar zoude verkeeren zonder mijn toedoen, dagt mij alles zijn loop te laten hebben. Maar daags na zijn vertrek verstond ik uit Lysbet Joosten²⁰, die ik bij geval enige wissewasjes gemeen maakte, dat Klaas met vader Baseroy²¹ te raad had gegaan en hem alles ontdekt, die daarop Sybrig ontboden hadden, maar behalve dat se veel vuyls tot Feyters nadeel gezegt had, zey zij hem noyt te willen hebben, had hij er gekomen, zij had hem niet ontboden, hij had nog al eens een blautjen, dat was hem geen schaad enz. In fijn, dat vader²² Klaas gesegt had, gaat er niet na, zij zal u tog noijt nemen. Voorts zij,

¹⁸Sibrich Jacobsd Handt, vanaf 1692 weduwe van Samuel van Baselroy.

¹⁹ dat hij Sybrich genegen was.

²⁰ Lijsbet Joosten Spiegel, in 1692 met Eikelenbergs halfbroer Jan Eikelenberg getrouwd.

²¹ Bartholomeus Samuëlsz van Baseroy, vader van Samuel van Baseroy. Sibrich Jacobsd Handt trouwde uiteindelijk toch met Feyter.

²² vader = Van Baseroy senior.

[Scan 14]

[linker pagina]

Lysbet, zey mij dat zij uijt Klaas voor een dag of 2 verstaan had, dat hij er al in geen maand had geweest.

Doen overwegende dat het onseker was of Hildernis haar zou komen te trouwen en zoo ja wanneer, ende zeer waarschijnlijk dat Klaas noijt weer in de vrouws gunst stont te komen, en wis op haar gebeten was, scheen 't mij tijt te zijn om de vrindschap te herstellen, te meer wijl ik voor een week uit Bakhenne verstaan had, nadat ik hem zeer geparst en gebeden had mij te zeggen wat men zey, dat men oordeelde het verbreken der vrientscap kinderwerk te zijn, zoo hij en Ary Voorhout zey. En den 23 augusto Cornelis Cuyper en Jan Glas, niuwe companjons uit de stad gaande, scheen 't mij tijt om mijn lettre te zenden. Hoewel dat ik hiertegen weer bedagt dat, na Bakhennes' zeggen, Klaas de

[rechter pagina]

historij van onse querel²³ verhaald had en zoo mij dagt hierin van de edelmoedigheyd afweek en dat als doctor zyn amours verliet, Feyter weer hersteld kon worden.

[Scan 15]

Alkmaar, den 26 october **1692**

Waarde neef,
Verstaen hebbende dat den boedel van zaliger Sijmon Hildernis, volgens de rekening daaraf ~~de laatste maal~~ door u E. huisvrouw in handen van mijn vader gedaan, zekere somme geavanceert ende te boven soude zijn, hebben wij ons bevljigt ~~nog deselve~~ daarna

²³ querel = onenigheid of geschil.

te zoeken; ~~maar~~ dog de rekening die men meent dat wij eraf behoorden te hebben niet kunnen vinden.

Ende naderhand uit Heymen[*bur*²⁴]g ~~gehoord hebbende~~ horende dat gij er buiten twyfel en bij u zoud hebben, goetgevonden u te verzoeken dat het u believe ons dezelve, door den schipper te laten toekomende, alzoo 't anders ons onmogelijk zal zijn ~~de~~ reden van de

[Scan 16]

[linker pagina]

administratie te geven.
Tot hetzelfde te doen zult gij geloof ik geen zwaricheyd vinden, maar anderszins, sta ik u borg u dezelve behoorlykerwijs weder te leveren.

Als wij dezelve hebben, zal men haast ~~in staat~~ gereet zijn ~~van~~ rekening van ~~al de~~ vaders voogdyschappen ~~by vader~~ ~~geadministreert~~ te doen. En ik vind de staat des boedels niet zoo erg dan die van zijn wedu ~~en mindere~~ weezen. Niet omdat ~~gelijk men voorgeeft,~~ ~~vader~~ vader daar omtrent zig enigermaten ~~daer omtrent~~ niet wel gedragen zou hebben, gelyk men voorgeeft en daar ik zeer gevoelig af ben, maar omdat mijn broeder, moeders onverdragelyk gezelschap moede zijnde, ~~zig roekelooslyk heeft gaan verloven~~ ~~zig~~ ~~roekelooslyk~~ heeft gaan verloven, zoo wij zeker menen te weten, roekelooslyk heeft gaan verloven.

[rechter pagina]

De vrijster aan dewelke hij zig zou verbonden hebben, is de nagelate dogter van Cornelis Jansz Hildernis, heetende Kornelia, en wonende tegenwoordig by mr. Paulys in de streek bij Enkhuijsen. Van haar afkomst, staat en gerugt zal u vrou misschien meere dan mij

²⁴ Er bevindt zich hier een gat in het papier.

bekent zijn en over sulks zal ik daar-
af niets reppen.

Maar ik laat u E. oordeelen hoed
hoedanig heden de staat is van moeders
huis en wat weg men, om tot een goed
eynde met hetzelfde te komen, men
zal moeten houden. Ik beken gaarne
dat ik niet weet werwaarts men zig²⁵
zal keeren.

Men is hier nog in redelyke
gezondheyd. Mijn vrou groet u en de uwe
ende ik, u antwoord en de rekening verwagtede, zal
pogen te tonen dat ik ben

u.E. vriend,

Symon Eekel

[Scan 17]

Den 5 maj 1694

Madame Zeemans van hier verhuysende,
dee zij mij door Pieter Jansz Visser in
erkennis van 't lykvers door mij op
haar mans uitvaart gemaakt
een stukje Oostindische goude
munt vereerd.

Den 30 november op de begrafenis zijnde
van de huijsvrou van Willem Symonsz Huysman
schikten 't geval dat J. Belkmeer by mij ~~op de~~
aan mijn zyde raakte, makende hij in 't
begin enige gemene praat waarna ik
bij 't raadhuys gekomen zynde, ik van toon
veranderde en op een fiere wijze aldus sprak:
ik heb Feyter de betaling van zijn verschoten
briefloon gezonden, maar alzo ik hem nog
nimant van zijnentwegen sederd heb gesproken,
nog niet verstaan of hij daarmede wel voldaan
is. Ik twijfel niet of gij zult mij dit
wel weten te zeggen; opdat ik wete waar-
na mij te schikken, zoude ik dat wel
eens willen weten. Hierop antwoord hij:
ik weet niet of ik dat juyst verpligt
ben te zeggen, waarop ik weder:

²⁵ Er bevindt zich hier een gat in het papier.

[Scan 18]

't Is waar dat gij er niet toe verplicht zijt, maar 't is ook ondertussen zeker dat gij wel weet hoe 't daarmede is gelegen. Wat mij aangaat, ik vraag na deze zaak slegs nergens om dan om dog hem ~~van zijn~~ 't geen ik schuldig ben te betalen. 't Is niet redelyk dat men, voor imant vorschot doende, daaraf niet betaald zou worden en gij kon 't hem wel eens zeggen dat hij zijn rekening uitschryft. Hierop repliceerde hij:

Wat zoude hij u schryven of zenden? Gij wilt immers zijn brieven verbranden. Dat 's waar, zey ik, dat heb ik besloten doe ik zag dat hij voorhad in dezelve ~~maar~~ in plaats van ons verschil te tragten te verminderen, maar te toonen hoe ver hij over een beuzeling zou kunnen kyven en hoe ondankbaar tegen zijn vrienden kunnen zijn. Ik weet niet, zey hij, dat Klaas u reden daartoe heeft gegeven en zoo zulx al ware, wat heeft u toch bewogen mij in de brieven die gij aan hem toegesonden zoo leelyk af te malen alsof ik 't grootst schelmstuk tegen u had bedreven? Heeft Klaas u iets geschreven, dat raakt mij niet, wat weet ik van 't geen gij samen handelt? Hier

[Scan 19]

[linker pagina]

Gij weet zeer wel wat wy samen gedaan hebben, zey ik, en zoo u geweten nog niet geheel afgeschroeyt is, gij zult u wel wagten van zulx te ontkennen. Ik weet al te wel welke gemeenschap tusschen ulieden is.

Waar heb ik, zey hij weer, u oijt reden gegeven mij zoo af te schilderen? Ick heb mijn leven geen absurder schelden gehoord. Ik moeyde u immers niet. Konde gy mij niet met vreen laten? 't Is waar, jongeman, zey ik, dat gij zelf direkt mij niet moeyde, maar ik ben daardoor egter toe genootsaakt geweest door u makker, gelyk ik u uyt zijn schriften kan toonen. En 't gene ik doe schreef, heb ik wel met bedaarde zinnen nedergesteld en is geensins schelden. Neen, ~~jongeman~~, ik ben gereet om te bewijsen dat

dat niet alleen waar is, maar dat ook
gij nog snooder verdiend en zoo gij lust
hebt, stel maar tijt en plaats. Dus pratende
~~terwyl~~ raakten wij in de Groote Kerk,
luysterende de luy die voor ons gingen
somtijds na onse taal.

Doe nu 't lyk ter aarde was, vervolgden wy

[rechter pagina]

byna deze slag van redenen, ik gedurig
betuigende hoe wel en graag ik 't gesejde
wist en wilde bewysen, tot zoover dat hij
zey: Kom tot mijnent en laat er hier
af te spreken. Neen, zeyd ik, ik kom
niet tot uwent, maar laat u ook de
vryheyt tot mijnent te komen. Maar op-
dat niemant voordeel hebbe, stel een
onpardtijdige plaats en 't uur zoo ras
gij wilt. Hierop zocht hij verschejde
uitvlugten, nu dit, dan dat voorwendende,
~~maar~~ er eijndelyk raakten wij weder in 't
sterfhuijs daar ik hem in 't uitgaan
waarnam en ten leste zoo parste
dat hij toestond dat wij dienzelven
avond ten ~~xx~~ 7 uuren op 't kleyn brugje
aan 't end der Kooltuyn bijeen zouden
komen, waaraantoe ik hem ook doe
verzelden²⁶ en voorts na huys ging.

Tuisgekomen zynde wierd ik omgevoerd als
in een zee van gedagten, herhaelende nu
de voorbygegane dat ik te berde most
brengen, dan weder op wat wijs ik met
hem moest omgaan, namelijk of ik wederom
zijn vriendschap moest zoeken of niet en hoe
en wanneer en 't gene ik zelf in die

[Scan 20]

confusie niet en wist.

En eyndelyk kwam de tijt op welke ik stug
paste, hebbende om de koude de mantel om
de ooren, welke ik ook hem op zijn
aankomst rade te halen, mits dat ik
hem zoolang zou wagten, gelijk hij ook
deede, komende terstond weder by mij.

²⁶ verzelden = vergezelden, met hem meeliep naar het bruggetje.

Doe ving ik aan.

[de rest van de bladzijde is leeg]

[Scan 21]

2de Maandag in october **1699**
Premier fois

Dit Collegie is aangelegt tot opbouw der
konst, immers 't heet zoo, maar dat er niets
miønder door gevolgt is, weet gy alle.

Men heeft wel dikwyls gepoogt by wys van redenering
de konst bespieglender wyze te oefenen en op
te bouwen, maar 't is allemaal mislukt, zo
ten deele door de quaataardigheyt van enige
en misschien ook omdat enige die al voor
grootte meesters in de konst of kennis
passeerden, niet geeven hier ter plaats
haar onwetenheyt, luyheyd of geheymen
in de konst wilden ontdekken en in 't ligt
brengen.

Maar dit is voorby en wy zyn daartoe
gekomen dat wij beginnen sullen een oefening
die ik de eerste zal aangrypen. Ik zeg
ik, niet omdat ik mij bekwamer vind

[Scan 22]

[linker pagina]

dan ymant van u alle, neen, maar omdat
in mij meer liefde tot de konst is dan
vrees dat ik niet wel mogt komen te spreken.

De wiskonstenaars als zij van een saak
sullen spreken, maken eerst een bepaling.
Wij moeten dit ook doen, etc.
anders zullen wij niet behoorlyk weten
wat de konst is. 't Is niet genoeg dat
wij het menen te weten, maar wij
moeten zoo spreken dat imant die
noijt daaraf had gehoord, ons hoorende,
de konst zou kennen en begrypen enz.
Ik ~~zal haar dan~~ daarop denkende,
zoo dunkt mij dat de schilderkonst
is enz. bepaling.

[rechts is blanco]

[Scan 23]

[links is blanco]

[rechter pagina]

1699 desember

Hoewel men uit de voorgaande brieven al voor een gedeelte zien kan hoe de saken met mijn broeder zig schikten, zoo moet ik hier nog iets bijvoegen.

In 't begin dezer maand kregen wij zekerheit, dat alle de moeyten en beloften die zoo wij alhier tot Hoorn en Enchuizen, als Le Pole²⁷ in Zuidholland, hadden gedaan, vrugteloos waren en het voor ons onmogelijk was Jan²⁸ voor de winter na India te krijgen, 't welk al de vrinden zeer verward en verslagen maakte, en mij niet tegenstaande al mijn redenering, die mij d' onvermijdelijkheit van mijn noodlot, en de billikheit van dat geduldig te verdragen voorstelde, zoo gevoelig trof

[Scan 24]

[linker pagina]

[in marge: **1699**]

dat ik zelf daaronder meende te zullen bezwijken tenzij God ergens enige verligting verschaft. Dog daar kwam nergens enige verligting dan vanuit mijn binnenste. Ik behiel en hervatte somtijts mijn dapperheit en harde den storm uyt, die mij in mijn goed, geslagt, agting, nooddruft en vrinden op alle wijze besprong.

Latende evenwel zoover de zegen

²⁷ Jacob Le Poole (1651-1704), greinfabrikant te Leiden; waarschijnlijk familie van Eikelenbergs stiefmoeder.

²⁸ Jan Eikelenberg, halfbroer van Simon en het zwarte schaap van de familie.

aan mijn ongeluk dat ik, nadat
deze winter die nu aanving ten
eijnde was gelopen, door het
geweldig sterk grijs worden mijner
haren, velen ~~vragen deed hoe~~
verwonderde, die van mijn inwend-
dige staat onbewust, geen gissing
wisten te maken als uit het aansigt
dat ik zoo gelaten hiel als ik
kon.

[rechter pagina]

[in marge: januari 1700]

Hoewel het jaar 1700 ~~gelijk~~ zonder
vriezen, met zagt weder 't welk
ook de geheele winter aanhield,
aanvang nam, het was mij niet
zoo vermakelijk als ik wel wenste.
Jan Eikelenberg, tot zijn moeders
wonende, maakte zig verdagt van
ontrouw, invoegen men hem daar niet
garen²⁹ langer ziende, men hem in een
slaapstee deed gaan, daar hij zijn
eigen kost zou houden, ~~en~~ geld
verslapen, en om dat te winnen, bij
zijn moeder arbeyden.
Wat den arbeyt aanging, schoon hij
die weynig beminde en niet dan door
nood omhelsde, hij gebruikte die
2 à 3 dagen in de week. Maar 't
geld daarvan komende hield hij
zoo weynig te rade dat hij

[Scan 25]

[linker pagina]

[in marge: 1700]

somtijts na teveel verspeelt en gedron-
ken te hebben, bijna geen brood
had, 't welk ons ook daarna voor
erger doende vreezen, aan zijn slaap-
vrouw deed zeggen, dat zij zorg
geliefde te dragen, als hij in nood was,
dat hij geen gebrek aan spijs lee,

²⁹ garen = gaarne.

dog dat zij geheym moest houden, dat
deze hulp van mij en zijn moeder quam
en dat wij 't zouden betalen. 't Welk
ook die uitwerking had dat hij
na eens, zoo men ons zej, een
mistred begaan te hebben, in ymant
iets ~~xxxxxxxxxxxx~~ te ontvreemden,
na desaangaande van mij aan-
gesproken en bestraft te zijn, niet
weer diergelijx ondernam.

[in marge: januari]

Ik doe ondertusschen met het zagte
weer mijn voordeel, schilderende een
coppij na Mø een landschapje van
Moucheron³⁰ dat ik met Harmanus

[rechter pagina]

Jobsz³¹ te zamen had gekogt. Doe het
gedaan was, sette ik het in de lijst
van 't principaal, en het aan Harmanus
vertoonende, vond ik hem misleijd
en verbijsterd hij niet wetende of
hij 't oorspronkelijk of dubbeld zag.
Dog ik zette daer terstont het
principaal bij, en verzeker u dat
mijn coppij vrij goed, dog zeer veel
minder dan 't principaal was,
hoewel hij betuigde daarover zeer
voldaan te zijn, en te menen dat
Vitringa³² en diergelijke het weynig
zouden verbeteren. 't Welk hoewel
ik voor een mislijk compliment
nam, mijn moet nogtans deed groeijen,
alzoo wel als 't mij aanspoorde dat
ik ~~na~~ daarna dit zelve stukje voor een
gedeelte op een papiertje hebbende
nagemaakt, dit papier Sr. Johan
Schagen en zijn broeder welken

[Scan 26]

[linker pagina]
ik het liet zien, beter aanstond

³⁰ Frederik de Moucheron (1633-1686).

³¹ Harmanus Jobse de Geus (16??-1701).

³² Wigerus Vitringa (1657-1725).

als het landschap van De Vree³³ dat
ik voor 't stuk van Bunning³⁴ had geruildt.

[in marge: Lijsbet Eikelenberg trout met Adriaan Gouwe]

Den 31 januari troude Lijsbet Eikelenberg,
mijn halve zuster, met eenen Adriaan
Gouwe, geboren tot Warmenhuizen,
van godsdienst gereformeert, eerlijk
van opvoeding en naam, en van
genoegsamem middelen om 't schoenmaken
zijn ambagt mee te beginnen.

Men hiel bijna geen bruiloft alzo
Moeder ~~zig~~ doe nog niet van Jan
ontlast was die plaats makende
voor den nieuwen zoon die bij
Moeder als kostganger inging, doe
eerst ging verhuizen.

[in marge: februari]

@ ~~het onderwijs~~
~~niet laten mij naar haar lonken~~
~~en andere tekenen te kennen~~

[rechts is blanco]

[Scan 27]

[linker pagina]

Ik schilderde wel naarstig, maar 2
dagen in de week moest ik op de winkel
passen en kon dan niet schilderen.
Behalven dat ook andere bezigheden
en beletzelen mij zoo veel tijd
ontnamen dat ik naulijks oijt drie
dagen in yder week, en dat nog
niet gerust, kon schilderen. Zoo groot
was mijn lust tot dit werk, en om
daardoor mijn huisgezin te behouden,
dat ik verdrietig was dat de tijd
zoo ras voortschoot. En te meer om—
dat mijn ~~geld-meest~~ krimpande gelijk ik gewend was
meer als 't groeyde, en ik mijn
ondergang niet wel ziende te voor—
komen, ik niet wist wat goed of

³³ Nicolaas de Vree (1645-1702).

³⁴ Jan van Bunnick (alternatieve namen: Jan van Bunnick, Johan van Bunnick, Johan van Bunnik, en bijnaam Keteltromt, 1654-1727).

kwaat ik doen moest om mij te redden.

Teffens met mijne val voorzag ik ook
die van mijn zuster Grietje en van
mijn stiefmoeder beyde door 't verloop
der nering, die ik duydelijk merkte

[rechter pagina]

[in marge: februari]

dat haar al zoo weynig als mij kon
voeden. En mijn broeder Jan die wij
meenden dat na Oostindien zou gaan,
betuigende daartoe ongenegen te zijn,
maakte mij voorts wanhoopig.

't Was hem niet genoeg te zeggen
dat hij niet wilde varen, maar hij
dee daar nog bij dat hij zulx
maar wou laten om zijn vrou, die
hij dwingen wilde bij hem te wonen,
schoon hij geheel niets in de wereld had,
verdriet te doen, en om ander redenen
meer die niet beter waren. En mij
doe eerst klaar deeden kennen dat
hij door en door was bedorven.

En in deze staat wenschte ik dikwijls
een eijnde van mijn leven. Tot het
welke eerlijk en zonder ~~gebre- arm~~ moet paup
te voltrekken mij naulijx enige
hoop meer overschoot. Dog nu
en dan weer moet scheppende, ving

[Scan 28]

[linker pagina]

ik weer aan mijn voornemen van mij
zoo veel mogelijk was door dit schilderkonst
te redden, te vervolgen. En pogende mijn
agting in de theori dezer konst te
vermeerderen, maakte ik een optisch gezigt-
kundig schilderij, lang 5 en breed
3 voet. Het verbeelde lange en
zeer wanschape figuren, daar men
niet wist wat af te maken, als 't
aan de wand hing, maar op een tafel
leggende en door een zeker gaatje daar-

toe op behoorlijke plaats en verheffing
in een berdetje gemaakt, zoo zag
men het kasteel van Egmont,
heffende zig lootregt met zijn
torens uit het vlak van 't panneel.

Ik ontzag mij ook niet voordagtelijk
een weijnig te pochen daar mij dagt
dat het te pas kwam, pogende
nogtans mijn schilderijen en hoe ver

[rechter pagina]

[in marge: **1700** februari]

ik in 't schilderen was gevorderd voor
de Alkmaarders te verbergen. 't Welk
ik door de klapagtigheid van Gibson³⁵
nauwlijcx kon doen. En waarom ik
ook besloot hem zelf niet meer daar-
af gemeen te maken.

Nikolaas de Vree, schilder van Amsterdam,
mij voorleden jaar op mijn verzoek
soms tijts wat hebbende onderwezen
wegens het ~~preparaeren~~ bereijden en
gebruyken der olijverf, pogende zig
te bedienen van de erkentenis die
hij in mij voor zijn vrindschap, die
mij nogtans verdagt was, vond,
wikkelde mij in een handel daar
ik mij op allerlei wijzen van had
zoeken te mijden.

Hij was al een jaar à 2 te voren
met Maarten Outhuyzen³⁶ overeenge-
komen wegens zeker schilderij
van Bunning, omtrent half gemaakt
zijnde, en dat hem zeer dienstig

[Scan 29]

[linker pagina]

was, alzoo hij het van zijn eigen
trant vond en met weijnig moeijte
tot een stuk van waardij kon maken³⁷.
Hij zou er geld of konst voor geven

³⁵ Misschien Anthonius Gipson (16??-1714).

³⁶ Maarten Othuijzen (16??-1707).

³⁷ m.a.w. hij zou het halfklare schilderij zelf kunnen afmaken.

maar doe het ter zake kwam, geen
van beijden na 't genoeg van Maarten
willende doen, zoo bleef den handel
steken en het stuk tot De Vrees,
daar hij 't niet gaarn vandaan
zag halen, gelijk Maarten voorgaf
te zullen doen.

Dies leyde hij mij aan boord op—
dat ik zien zoude op wat wijs
de zaak ten eijnde konde brengen.
Maar ik, wel wetende waar 't haperde
en dat zij beijde even loos, even ~~zeer~~
weijnig van haar voordeel te krijgen
waren, pijde hem zo veel ik kon
met complimenten, en tastende
onderwijl Maarten de pols, hield had
de zaak alree wel 6 maanden
dralende gehouden. Doe hij

[rechter pagina]

mij voorsloeg of 't niet bekwamelyk
zou kunnen geschieden dat ik voor
mijzelf dit stuk van Bunning
handelde, mits dat hij De Vree dat
voor mij, voor een civiele prijs op—
maakte, of mij een ander daarvoor
gaf.

[in marge: in februari **1700**]

Deze onbeschaamde voorslag die tot
nadeel van mijn beurs moest uijt—
vallen, verzette mij een weijnig
alzo ik alree wel wist dat hij
't zij hij mij 't een of 't
ander dee, mij zijn werk en vrindschap
wel duur zou doen betalen.
Ik zweeg in 't eerst stil en daar—
na zej ik hem dat ik mijn best
zou doen hem zijn oogwit te doen
bereijken³⁸, dog besloot niets.
Maar na enige tijd vond ik goed
het stuk van Maarten te ruijlen,
en het hem dan te vereeren³⁹, op—
dat ik dan ten eersten mijzelven

³⁸ zijn oogwit te bereiken = zijn doel te bereiken.

³⁹ aan hem te schenken.

[Scan 30]

[linker pagina]

ontlaste van hem meer erkentissen
te geven en dus op een eerlijke wijs
van hem ontsloeg.

Het stuk koste mij omtrent zeven
gulden, 't welk mij ook dagt dat
genoeg was om hem te betalen
van het gering onderwijs dat hij
bij vlagen mij had gedaan. Want
hij had zig noijt willen inlaten
mij voor een gezette prijs, ja ook
niet voor iets zoo hij zeij, en met
verbant van uur en tijt te onderwijzen;
en al dat hij dee ontfing ik slegs
bij geval als hij eens tot mijnent
quam of als ik hem voor die tijt
uitdrukkelijk kwam verzoeken.

Doe 't mijne was geworden ging
ik tot zijnent en zeij hem zulkx en
dat ik er hem meester-af maakte
en dat hij er in 't vervolg van tijt
mee kon leven zoo hij wilde,
't zij hij 't wilde opschilderen of
laten zoo als het was.

[rechter pagina]

[in marge: **1700** februari]

Hierop gaf hij geen antwoord dan
dat hij het niet begeerde zoo hij 't
niet mogt opmaken en dat het in
kort wel een ander stuk zou zijn,
latende mij daarmee de vrijheijt
van bij mijzelven te denken dat
ik van hem niet veel anders dan
complimenten te verwagten had,
nademaal alree enige maanden
tevoren zijn schilderkamer had
als gesloten en zig misnoegt en
jalours gedragen. Dog dit hier
wat latende, zal ik, eer ik tot iet
anders voortga, zeggen dat ik na
de Machiavelse raad van Sr A. Gibson
niemand der schilders nog ook de—

genen door welken zij 't zouden hebben kunnen overleeren, de doorzigtkonst, diens noodzakelijkheid ik hen in verscheijde redeneringen getoond had, willende onderwijzen,

[Scan 31]

[linker pagina]

[in marge: **1700** februari]

schoon zij het mij verzogten. Eijndelijk ziende dat Gerrit van der Steur⁴⁰ en Barent Bakker⁴¹, colleganten van de Schilderkamer, de perspektief van Hondius⁴² bij 't hooft namen en daar redelijk in vorderden, en dat Siwerd van der Meulen⁴³ die mij hem te onderwijzen had verzogt, zijn verzoek liet steken, en schoon ik hem gezegt had daarop te zullen denken en daarover met hem te zullen spreken, daarvan zweeg. Schoon zulx gelijk ik naderhand bevond uit slofheid voortkwam, zoo wierd ik van gedagten dat Barent Bakker hem had opgestookt en bewogen dat hij met hen zou aanspannen, en dat zij alle de konst misschien zouden leeren zonder dat mij daaraf enig voordeel zoude komen.

[rechter pagina]

't Welk mij ook dee besluyten Siwerd van der Meulen te ontbieden en hem mijn genegentheyd aan te bieden, op voorwaarde dat hij mij niet dan met enige tekeningen ten dienst van mijn voornemen in de beschrijving der doorzigtkonst zoude betalen, met beloften dat ik hem de oefening zoo gemaklijk en kort zou maken dat hij zelf

⁴⁰ Gerrit van der Steur (16??-1729).

⁴¹ Barent Jansz Bakker; verder geen gegevens gevonden.

⁴² Jodocus Hondius (Joost de Hondt of d'Hondt) (1563-1612), Vlaams cartograaf, vooral bekend als heruitgever van de atlassen van Gerardus Mercator.

⁴³ Sieuwert van der Meulen (1663-1730).

daarover zou verzet staan.

Hij kwam en beaamde mijn
voorstel en in vijf lessen, elk
van een uur op vijf verscheijde
dagen binnen de tijt van 2 weken,
zag hij zig bekwaam tot de
uitvoering van de wigtigste werk-
stukken in de schilderkundige
doorzigtkunst, en bragt daaraf
de blijken voor d' oogen der broeders
op de Schilderkamer, tot verwondering
van hen alle.

[Scan 32]

[in marge: **1700** februari]

Mijn gedagten waren dat ik, met
Siwerd dus op mijn zijde te trekken,
zoude voorkomen dat men zig niet
geheel van mij afzonderde, en ik
dus niet onderworpen wierd hetzelfde
dat mij met Feijter en Belkmeer gebeurde,
nog te eenzinnig en eijgenwijs wierd
geoordeeld behalve dat ik mij
verplicht vond door de hand van
een ander te toonen, daar de mijne
geen tijt toe had, dat ik in deze
konst zoo veel kon doen als zeggen.

En ook dienstig agte de vrindschap
te winnen van de Van der Meulens,
die hoewel mij niet veel voordeel
stonden te doen, mij nadeel zouden
hebben kunnen doen, met mij te lasteren
zoo zij mijn vijanden waren geweest,

[Scan 33]

en ik vond mij hierin ook niet
bedrogen, maar tot enige vertroosting
van mij dat hij, ~~mij nog~~ te
weten Siwerd, mij nogal dienst konde
doen en ik, hem geestig van verstand
vindende, zey hem niet alleen
zijn onderwijzer maar ook
zijn vrind te willen zijn, 't
welk hij met een gevoeglijk
antwoord omhelsde.

Ik hiel nogtans voor mij alleen
de kennis van de gesigkundige
doorzigkunst,
[in marge: optische perspektief]

hem die te leeren
beleefdelyk weijgerende, onder
voorgeven dat ik hem alles
leerende, hij geen gelegentheyt
zou hebben zelf wat te vinden.
En dat hij zoekende daaromtrent
misschien iet beters zou ontdekken
dan ik, die 't zelve uit te
voeren zeer moeilijk vond en

[Scan 34]

[linker pagina]

[Gedicht, dwars op de pagina in potlood geschreven, doorgestreept en overheen geschreven met de tekst beginnende met 'mijn vinding']

~~Hoogvliegende arent die de zon
zo stout durfd onder d' oogen kijken
hoe lieflyk zien we u wederstryken
aan d' oevers van de zuyvre bron
des dichters ~~????ters~~ kan en laven
wanneer hen lust zoo hoog te draven
gij derfd den Ystroom⁴⁴ deser tergen-
de zou der dichters die zoo fier
de Nederlandsche digtbanier
kan zwayen over bos en bergen
van 't kibbeverzen walvisstrand
tot daar den dag met tepstrint brant.~~

mijn vinding aan niemant zej
te willen mededeelen voor ik daar-
omtrent gemaklyker regels had
gevonden. En diergelijke uitvlugt
was ik omtrent dees tijt ook verpligt
tegens de heer Johan Schagen, die er mij
ook om vrijde te gebruyken.

Arent Mol⁴⁵, heelmester en
weleer mijn leerling in de natuur-
kunde, voorleden herfst mijn
gedigt, dat ik "Alkmaar" dagt te
heten, gezien hebbende, vond zig

⁴⁴ Mogelijk een verwijzing naar 'De IJstroom' van Joannes Antonides van der Goes (1647-1684).

⁴⁵ Mogelijk Arent Dircxs Mol.

daardoor, zoo 't schijnt, bewogen
mij te prijzen en op een aardige
digtkunstige wijze mij aan te
prikkelen tot de voltooying van dat
werk, 't welk ik gezegt had te
zullen laten steken om de veelvuldige
bezigheden die mij daarin beletten.
En 't gedigt dat hij mij ten dien eijnde
zond, mij zulks waardig genoeg
schijnende, beantwoorde ik met
het volgende, daar af de

[rechter pagina]

drie eerste verzen al in de herfst er vaardig
gemaakt waren, maar de laatste naulijks uit
mijn bekommerde pen wisten te kruypen, schoon ik
zulks gedurende de winter heb dikwijls beproefde.
Zie hier het gedigt:

Hoogvliegende arent die de zon
zoo stout durfd onder d'oogen kijken,
hoe vloeijdt gij over als een bron
die door de velden heen gaat stryken,
wanneer de lente 't bergsneeuw smelt
en zij uijt haren oever zwelt.

U fierheyd steekt mijn digtlust aan,
het lust me alreede op mijne schagten
gestegen boven ~~maan~~ zwerk en maan,
met u de laagte te veragten
en dichters van den hoogsten toon
vol moets te steken na de kroon.

O, mogt ik eens de nagtegaal,
die 't ij vereuwigd door zijn zangen,
navolgen in zijn heldetaal!
~~Dan zou ik na de digtpalm dingen~~
Dan bleeff ik aan de digtkonst hangen!
Dan kraijsde ik over beemd en duyn
en zeestrand met mijn digtbazuyn.

[Scan 35]

Maar ach, ik grijp vast na de ~~maan~~ lugt!
Een zelve noodlot geeft mij vleuglen
~~[hier één regel onleesbare doorgehaalde tekst]~~
en stuit mij midden in mijn vlugt
en weet mijn hooge drift te ~~beteuglen~~
door d' onverwinnelijke last

der huyszorg, die op nimand past.

Dus wagt van mij geen digtwerk meer,
men moet voor 't magtig noodlot ~~wijken~~ zwigten!
~~Verhef tot u onsterflijke eer~~
~~streeft gij na onverderflijke eer~~
U jeugd bekroone tot u eer
~~mijn stat zij 't met waar u gedigten~~
mijn stat met gout van ~~puyk~~ geed puikgedigten
~~zou pagcht op gens met de held van glans~~
~~van haar doorlugte wapenkrans~~
mijn Alkmaar in u puyk gedigten
en zij u hairen met de glans
van haar doorlugte wapenkrans.

28 maart 1700

S. E.

Dat ik het gedigt van Mol hiervoor niet bijgevoegt heb, is omdat het mij onnoodig schijnt dit werk daarmee te vergrooten.

[Scan 36]

[in marge: **1700**, apr, april]

Ik heb u voor een weijnig
tijts gezegt van de weijgering
van M.H.⁴⁶, maar nu
brengt mij 't geval en de order
weer derwaarts. Zij, in april
tot mijnent zijnde, gaf mij zoo-
veel tekenen van genegentheijt,
dat ik mij niet onthouden kon
haar enige verscheijde reijzen te kussen,
't welk ook zij, zoo 't scheen, met
blijdschap zagtelijk toeliet. Maar
kort daarna besloot ik mij
nogens daar niet meer mee te
bemoeijen en zocht ook nog gebruikte
daartoe de occasie als voorheen.
Want ik niet konnende hopen oijt
verder als tot kussen te komen en
als dat al bleef of verder gelukte
de vervolging van deze onvoor-
genome zaak te gevarelijk zag,
kon niet goedvinden die langer te vervolgen.

⁴⁶ De initialen M.H. (van een vrouw) zijn heel licht in potlood in een daarvoor opengelaten ruimte geschreven.

[Scan 37]

[linker pagina]

[in marge: **1700**]

Nu word het tijt dat ik u zeg
hoe het met mijn broeder afliep.

Hij volgens 't voorverhaalde voor
de winter niet na Oostindien zijnde
geraakt en zig na de vermaning(en)
daar ik van gezegt heb, hem wel
van grove misslagen van ontrouheyd
onthoudende, dog zig weijnig tot
deugt schikkende en beginnende te
leven als ymant die na zijn
goed verloren te hebben nu tot
het canaille behoorde, zoo
dagt het alle zijne vrinden weer
tijt om hem daarheen te helpen.

Ik ontbood hem daarover bij mij
en hem een harange, want zoo
mag ik 't wel heten omdat ik
meest alleen sprak, van omtrent
twee uren lang met de uiterste
zagmoedigheid, met listige en

[rechter pagina]

ernstige dringredenen en zoo-
veel, ja, meer welsprekentheyd
dan ik oijt dee, gedaan hebbende,
bewoog hem te overwegen of hij
na Indien zou gaan of niet en
een dag of 2 daarna mij zijn
toestemming te geven.

Welke wij hebbende, zoo dee
men zijn best opnieuw en eijndelyk
verkreeg Jacob Le Pole voor hem
de plaats van een soldaat, 't welk
nogal voor een gunst moest
doorgaan, alzoo den zeer slegten
tijt die ook mij en duizenden
parste, de maatschappij meer
volk beschikte dan zij kon
gebruyken.

Doe hij een uur had was wel
van nooden hem uit te rusten,
maar daar wierd evenwel

[Scan 38]

[linker pagina]

[in marge: **1700**]

weinig of niet na gezien, alzo de
moeder ~~de~~ haar kas door hem en
het trouwen van haar dogter zeer
ontbloot zag en ik, mijn penningen
meer dan van nooden hebbende, niet
tot overdaat maar tot nooddrift
en om mijn crediteuren te betalen,
tot mijn droefheijt moest zien dat ik hem
in deze gelegentheijt niet kon helpen.

Le Pole en andere vrinden hadden
van 't begin zijnes vals⁴⁷ af van
de hand geschoven zijenthalven
enige hulp te geven of voor vast
toe te zeggen. En dus maakte
men geen reetschap, maar ten lesten
bij missive schielijk ontboden zijnde
om te monstereen, vertrok hij
in ~~februari~~ april derwaarts.

Zijn moeder en vrouw volgde hem

[rechter pagina]

[in marge: mai april]

na Amsterdam, daar zij Le Pole
vonden, die hem van 't meeste
deel van 't geld tot zijn uitrusting
bezorgde; dog of het te schenk
of te leen of onder borgtogt
van moeder was, zulx heeft
Le Pole tot nog toe niet willen
verklaren. En Jan hem daarover
schrijvende, dee hij niet anders
dan hem op mij te wijzen,
zeggende dat ik verplicht was
tot mijn broeders hulp en ook

⁴⁷ vals = valsche (valsheid, bedrog).

van vermogen, gelijk zulx
vinde in een brief van den 14
april aan Jan Eikelenberg
gezonden.

Ik mijzelf onmagtig kennende,
dee gelijk anderen, willende mij
niet inwikkelen in enig verschot.
Maar ga het bloet kruipende
daar 't niet gaan konde,

[Scan 39]

[linker pagina]

voelde ik mij, doe 't op een
scheyden moest gaan, ontroerd en
en volgende meer mijn genegentheyd
dan vermogen, bezorgde ik hem
met een eerlijk geschenk van dingen
die hy behoefde.

Doe hij na de monstering vertrokken
was, zond ik hem de volgende
brief, gedagtekent 7 april 1700,
alree twijfelde of hij wel weer
terug stont te komen. Dog hij
kwam nog weder en vertrok eerst
voor de laatste maal den 22 april
na Amsterdam, nadat ik hem
de vermaningen, in deze voors.
brief gemeld, mondeling en breedelijk
had vernieut. Daarna schreef
hij mij uit Texel, gelijk volgt,
en liep den 2 maij het schip
daar hij toebehoorde des namiddags
ten 4 uren in zee.

[rechter pagina]

Met het vertrek van mijn broeder
wierd ik van vele bekommeringen
van die zijde ontlast. Maar mij
bleven er evenwel nog zoo veel,
dat het mij naulijx lust te
zeggen. En gedurende de winter,
tot op de dag van zijn vertrek,
ondervond ik in zijn persoon,
maar voornamelijk omtrent zijn vrouw,
dadelijk 't geen de redenering
mij voorheen al had geleert,

te weten: dat degenen die in
nood zijn ~~hen~~ van elk met de nek
worden aangezien en het raar
is zoo zij ergens ymant vinden
die zig niet schaamt te belijden
dat hij haar vrind is. Want
zelf zij, die voorheen deelgenooten
van hun verkwisting hadden
geweest, waren nu zelf de
bitterste lasteraars geworden. En

[Scan 40]

van niemand wierd mijn broeder
feller vervloekt dan van hen, die
hem zelf in zijn uitsporigheyt
hadden verzelt. 't Is waar: van hem
wierd veel kwaats met waarheijt
gezegd, maar ik heb altijd geagt,
dat men te omzigtiger moet zijn
in anderen te lasteren, omdat wij
ook zelf in diergelyke gebreken
konnen vallen.

Doe zag ik dat zij, die zig niet
ontschuldigen dorsten als zij van mijn
broeder ter maaltijt wierden genoddigt,
nu zig 't zoek maakten en nu
meer zwarigheyt maakten in 2 à 3
stuivers wecklijxs tot ondersteuning
van zijn vrouw en kind te geven,
als zij voorheen hadden gedaan in het
toerusten van een maaltijt daar zij
hem opnoodigden, en die in één reys zoo-
veel koste als men nu voor een heel
jaar van haar eijschen.

[Scan 41]

[in marge: **1700**]

Dog dit is het loon van de wereld,
en een van de onbillikheden van 't
noodlot, die men liever met verdriet
aan anderen mag zien gebeuren dan
zelf ondervinden; en welk mij
ook met nadruk indagtig maakte
wat ik te verwagten had indien de
pau ~~arm~~oet die mij over 't hooft hing,
mij eens kwam te treffen.

Ik zeg met nadruk, want schoon
het ongeluk ~~der armoet~~ dat ik
zwarelijk zag te ontgaan, mij
in deze ondervinding als alree tegenwoordig
en grooter scheen, ik wierd hier-
door aangespoord ~~om~~ al mijn kragten
in te spannen om, waar 't mogelijk,
de slag daarvan te verhoeden.

~~En nu gelijk door~~

En na mate ik mij dit kragtig
erinnerde, viel ik ook wakker aan
die dingen, ~~die xxx~~ door welke ik
mijn oogwit hoopte te bereiken.

[Scan 42]

[linker pagina]

[in marge: **1700**, ~~maai~~]

Maar al genoeg hiervan; 't wort
tijt mijn eigen geschiedenis te vervolgen.

Durende deze dingen zoo geviel 't
dat Nicolaas de Vree mij met
een zeer vrindelijk gelaat, niet heel
zonder gemaaktheit, verzogt tot
zjnent te komen zien ietwes dat
hij gemaakt had. 't Welk ik na-
komende, zoo vertoonde hij mij
een stukje schilderij, vragende mij
hoe 't mij aanstont. Ik, het beziende
en vermoedende dat hij er mij aan
zogt te huwen, bedagt mij. Daar-
na gaf ik antwoord: zej dat het
plaizant was en prees het een
weijnig. En voorts, nog enige redenen
van bejide zijden niet zonder agterdogt
voerende, scheidde van hem; tot-
dat hij, na nog enige dagen dit-
zelve stukje hebbende doen stofferen,

[rechter pagina]

mij voordroeg of 't mij niet wel
aanstont en of ik met een weinig
toe te geven mij niet zoude laten
genoegen. Ik, die besloten had als
hij mij van diergelijke dingen sprak
hem te zeggen dat ik voor 't

stuk van Bunning niets begeerde
maar dat ik 't hem schonk,
bedagt mij. Want vermoedende uit
zijn praat dat hij maar weijnig
zoude toe-eijschen en dat, zoo ik
't aannam, ik nog enigsins betaling
voor 't stuk van Bunning zoude
hebben; alzoo dog dagt dat hij mij
in de konst niet meer zoude willen
onderwijzen, nog als vrient toegang
tot zijn schilderkamer geven, 't gene
hij alree had begonnen te mijden,
~~maar~~ besloot hem te vragen wat
hij toe hebben wilde en verstaande

[Scan 43]

[linker pagina]

[in marge: 1700]

niet meer als een ducaton, de koop
toe te slaan, gelijk geschiede.

[in marge: handel met N. de Vree]

't Stuk dat ik dus van hem kreeg
scheen mij wel niet zoo veel waard als
dat ik er aan gaf maar dit wilde
ik tot zijn voldoening wel lijden. En
inderdaad, hij scheen terstont en daar-
na beter in zijn schik, bewees mij
meer vrindschap en onderwees mij
zelf toen ik aanving na dit zijn
werk te schilderen en zej mij verscheijde
ondervindingen in de konst.

~~Doe ik~~

Doe ik na zijn stuk schilderde,
bevond ik nog beter dan voorheen dat
hij reden had gehad met de ruijling
in zijn schik te zijn, en geloofde nog
meer als te voren dat hij mij geen
vrintschap bewees dan om er zijn voordeel
mee te doen, ~~derwijl het zelve~~
~~bevond dat hij na zijn gewoonte~~
bevindende in en omtrent het
naschilderen van 't zelve dat hij na
zijn gewoonte meer

[rechter pagina]

gepoogt had met weijnig moeyten veel
geld te verdienen dan in de schilderij
aan de natuurlijkheijt, de konst
en zijn agting te voldoen, ~~hebbende~~
~~hij het ten eersten~~
~~het afge...dig~~. En ik vergramde
mij dekwijls, als ik het stukje
aanzag, onder de gedagten dat
hij de onbeschaamtheijt had derven
gebruyken, mij zulks in de hand
te steken, 't welk ik nu nog
veel geringer vond dan voorheen
doe 't mij t' enemaal winst had
geschenen. En nu beroude 't mij
niet meer dat ik hem 't stuk van
Bunning niet te schenk had laten
houden.

Men zou ligt denken, zoo hij maar
voorhad zijn voordeel te zoeken
met mij dienst en vrindschap te bewijzen,
waarom hij mij dan nu nog daar–
in volharde nadat hij al enigins
tot zijn oogmerk scheen gekomen
te zijn. Maar men moet weten

[Scan 44]

[linker pagina]

dat hij te loos was om te denken
dat hij mij niet meer zoude kunnen
van nooden hebben, en alree had hij
weer enig voornemen in zijn gedagten
daar hij mij toe dagt te gebruyken:
Hij had mij betuijgt weder aan 't
bloemschilderen te willen en daartoe
al vele bloemen gezajd; dog had er
nog meer van nooden, daar ik hem
aan kon helpen. En voorts verzogt
hij mij dat ik bij Catrijn Oostvries
voor hem wilde zien te krijgen
de modellen van enige bloemen
die zij gemaakt had en hem dienst
konden doen. 't Welk ik zwaarlijk
ziende uit te voeren, omdat ik
dagt dat zij er jalours van zijn
zou, zoo rade ik hem dat hij

mij toeliet dezelve, zoo 't mogelijk
was, met behendigheijt te krijgen,
mits dat hij vaststelde hoeveel
ik ervoor mogt geven.

[rechter pagina]

[in marge: maij]

Het eerste keurde hij goet, van het laatste
gaf hij mij geen rond antwoord,
en heb ik het derhalven nu al
enige weken verschoven, midlerwijl, uit vrintschap,
zijn zoon in de het scheepsboekhouden
onderwijzende. En hem met zijn
eigen munt betalende, dat is:
hem moije woorden gevende, en
ook wel dienst doende, en de
weijnig agting die ik voor zijn
schilderijen had ontfeijnzende,
met toeleg van zoo veel als
ik konde mij van zijn onderwijs
in de konst met ~~xxxxxxxx~~
~~xxxxxxxx~~-vrijpostig vragen te
bedienen, en hem zoo veel als
doenlijk was van mijn beurs te
houden. Maar hoe ik ook toezag,
hij was mij nog altijd te gauw,
en hij wist nog diwijls mijn

[Scan 45]

[linker pagina]

[in marge: handel met De Vree]

beleefden aart, met een dwingende
vrindelijkheijt tot betaler zijner
vrijpostiheijt te maken. En indien
ik daar niet in voorzien had met mij,
tegen zijn vrouw, die hij niet zeer
schijnt te beminnen, heel ongevoelig,
onverschillig en tegen zijn zoon
als zijn meester, te gedragen. Ik
had mij met twee kwelgeesten die
vrijpostig alles dorsten vragen,
belast gezien.

Dit geheele verhaal zal u misschien
weijnig van belang schijnen omdat

het maar van geringe zaken
handeld. Maar ik heb door het
zelve willen voorstellen op
welk een wijze ik mij schikte
als ik ~~diergelijke menschen~~ mij
met diergelijke menschen ingewikkelt vond.

[rechter pagina]

[in marge: **1700**]

De fijnste omstandigheden en die aan
dit verhaal veel welstant en klaarheit
zouden geven, gelijk zij alle niet
wel te beschrijven zijn, zoo heb ik
heden geen tijd mij die te binnen
te brengen en vind ik mij verpligt
dit daar te laten en u wat anders
te vertellen.

[Scan 46]

[links is blanco]

[rechter pagina]

1701, den 27 maart, zijnde Paasch,
vertoonde ik Jan Hoogeboom mijn
schilderwerk en mijn voornemen.
't Eerste prees hij zeer en 't ander
vond hij niet kwaat. En hoewel
hij van beijde geen genoegsame kennis
had of ~~de reden xxx~~ behoorlijke reden
zou hebben kunnen geven, zoo liet
zulx nochtans niet na mij enige
moet te geven. Zoo veel dienst
doed het ons dat wij anderen
onse voornemens zien goedkeuren.

Weijnig dagen te voren was Harmanus
de Geus overleden en ik op de
verkoopning van zijn nagelate
schilderijen zijnde, bevond dat het
werk van De Vree veel min behaagde
en gold dan 't gekost had. 't Welk
ook mij een zijner stukken dat

[Scan 47]

[linker pagina]

ik in de veijling had gesteken deed
ophouden, verkoopende ondertussen
uit de hand aan Gibson een stukje
van Moucheron, dat zeer wel was
gestoffeert en welke stoffatie
G. van der Stuer, zoo ik bespeurt
had, gaarne wilde copieren.

Doe ik 't verkogt had voor mij
maar een dag 2 à 3 tijt zijnde
van mij te beraden of ik hem
zulx wilde vergunnen, besloot ik
tot zijnent te gaan en hem 't aan
te bieden, 't welk ik dee. Hij zej
mij dat Gibson bij hem geweest en
hem gesezt had dat we jalours over
malkander zouden worden. Wat
zouden wij naijverig worden, zej
ik. Hoe gij meer u best doet, hoe

[rechter pagina]

ik u meer zal agten; ik
heb geen agting voor hen die niet
ijverig voor de kunst zijn. Gij
zult mij een spoor zijn zoo gij
wel poogt te vorderen en ik zal
u niet schuldig blijven, als
misschien in bekwaamheijt. Ik
heb er vermaak in tegen ymand
om strijt te arbeijden en 't verheugd
mij dat ik aan u geen onwaardig
medemakker hoop te vinden. Komt
tot mijnent, mijn palet en
penselen zijn tot u dienst zoo
't u behaagd de beeldetjes na te
maken. En verwacht voorts dat
ik u dienst zal pogen te doen
daar ik kan. Een groot deel
dezer beleefdheden waren mij ernst,

[Scan 48]

[linker pagina]

maar 't stont vast bij mij dat
ik hem, zoo hij er zig na schikte,
wel tot mijn makker dog niet
tot mijn vriend en de vertrouweling
mijner kunstgeheijmen soude maken,

ten ware hij mij eerst daartoe
verpligte. Ik geloofde dat ik met
hem most omgaan als met mijn
medevrijer, die ik dan meest te
vreezen zou hebben als hij meest
aan mij verpligt en mijn geheymen
kundig was. En al de redenen
die ik had hem vrindelijk te
bejegenen waren dat ik voor mij
noodig agte vele vrinden te maken
of tenminsten zorg te dragen
dat ik weijnig vianden had. ~~xxx~~
[hier één regel onleesbare doorgehaalde tekst]

[rechter pagina]

Hij beantwoorde ook wel mijne
beleefde taal, maar zoodanig
dat ik zijn jalouzij door
zijn erkentenis heen zag.
Hij kwam den 8 april tot mijnent
en doodverfde 't werk en ik
ontmoete hem edelmoeding
genoeg, dog omzichtig.

Bij deze gelegentheit komt het
te pas te zeggen, dat ik een
besluit had gemaakt, van alle
mensen die ik konde te verplichten
mij goed, of tenminsten geen
kwaat, te willen, wetende als
men mij agte, dat mijn kunst
min veragting onderworpen zou
zijn. Om deze reden maakte
ik de heer Johan Schagen

[Scan 49]

[linker pagina]

in 't laatst van maart deelgenoot
van de horizontale doorzigtkunst
zooverre ik die had uitgevonden,
mijdende met voordagt de gelegent-
heit dat hij daarvoor zou
konnen betalen, nadat ik hem
al voorheen betuijgt had zulx
nimand dan uit vrindschap te
willen leeren.
Ik nam voor Feyter tot mijn

barbier te maken, als ik verhuysd
zou zijn, schoon hij mij weynig
hoop gaf mijn vrind te willen
worden. Ja, Doctor Berrien⁴⁸ zelf,
hoewel ik hem aansag voor een
man die de heyligen zelf wel
zou hebben bedrogen of derven
bedriegen, als hij er voordeel bij

[rechter pagina]

had gezien, wenste ik wel
zoo veel te meer tot mij
niet ongenegen te maken, als
ik dagt dat hij onbeschaamder,
stouter en zonder geweten was
en mij daarom te meer zou
kunnen beschadigen.

[Scan 50]

Nadat ik, eindelijk mijne beschrijving
van de gesteldheid van Westvrieslandt
voor den jaare MCCC en den ondergang
van het dorp Vroone, gedrukt en
in 't ligt, zie, verwagende wat geval
dezen eersteling van mijn schrijflust,
die zoo regtdraads tegen de gemeene
vooroordeelen aanloopt, zal ont-
moeten, dunkt mij zal 't wel voe-
gen dat ik, mij zelve niet gantsche-
lijk vergeetende, weer aangrijp, de
beschrijving der geschiedenissen van
mijn leeven; al lange, door 't
naspooren en beschrijven van oud-
heden en geschiedenissen, wel dienstig
voor mijn vaderlanders; maar mij,
in 't bijzonder, niet raakende, af-
gebrooken. Ik worde ook daar toe
aangenoot, door 't opkoomen van
zeekere gevaren, in 't vervolg te
melden: gevaaren zeg ik, die mij dreigen

[Scan 51]

[linker pagina]

en tegen welker aanvallen

⁴⁸ Petrus Berrien (16??-1711), arts te Alkmaar.

ik wel van nooden zal hebben 't herdenken
mijner voorleedene gevallen. 't Herden-
ken mijner voorbijgegane geschiedenissen,
met allerlei becommering, raad, beleid,
en uitkomst, vermengd, pleeg niet zelden
in mij, zoo wel voorzigtigheid te
scherpen als de moedt te herstellen;
en, in 't algemeen, mij te raden wat
weg ik had te volgen. In allen gevalle
zal 't mij hier na vermaak zijn
te zien, hoe veelerleije stroom van 't
noodlot mij geslingert heeft; 't zij
dat ik eindelijk de haven van eeni-
ge tijdelijke rust bereijke, of onophoude-
lijk op de baren, der wereldze verande-
ringen, blijve omswerven.

Doe de noodt mij verpligte mij,
met geene andere oefeningen dan die
van de schilderkonst, bezig te hou-
den, had ik beslooten mij niet meer
met het maaken van gedigten, te
bemoeijen: maar doe ik in dienste van

[rechter pagina]

mijn geboortestad getreden, de
keure had van mijn leedige uren,
aan zoodanigen oefening als 't
mij luste, te besteden, doe wilde 't mij
behaagen, 't gedigt dat den naam
van Alkmaar zoude gedragen
hebben, te hervatten. Dat voor-
neemen en de geheele digtkonst liet ik nogtans vaaren,
zoo haast ik mij tot het opspoo-
ren en verzaamelen der oudheden
van diezelve stadt had begeeven;
en dit te ligter om dat ik, na
maate dat ik in de kennis der
oudheden vorderde ook teffens zoo
veel meer ontdekte de noozaake-
lijkheid van de kennis der oude
geschiedenissen, voor de genen
die hen ooit, het maken van
diergelijk slag van gedigten,
willen onderwinden; en mijn ge-
ringe kennis van dezelve.
Zoo standvastig ging ik voort
in het besluijt, dat ik ten opsigte
van de digtkonst, had genoomen,

dat ik ook zelf, de weinig

[Scan 52]

bekwaamheid die ik bezat, zonder oefening en leedig latende, daar door allenskens dezelve voelde verminderen: en schoon ik somtijts van mijn vrienden aangemaand wierd de geleegendheid van lijkgedigten, te maken op zulke luyden, welker vrinden, zoo 't scheen, mij hun erkentenis door merkelijke gunsten, konden be-
tuigen te gebruyken, ik wierd geenzins daar door bewoogen. Ik hield mij verzeekert dat ik, maar een enkel zoodanig lijkgedigt makende, terstont onderworpen zoude zijn dat, ten opsigt van al de aanzienlijke geslagten, die 't sterflot gevoelen zouden, te moeten doen; of het misnoegen van al de voorbijgegaane te moeten ondervinden. Weinige, ja bijna geene, der aanzienlijke geslagten, was het bekend, dat ik mij ooit

[Scan 53]

met de digtkonst had bemoeidt, dewijl er maar twee gedigten door den druk gemeen waaren gemaakt; derhalven viel 't mij niet moejelijk mij te verbergen. Bijna zes jaaren volharde ik in mijn voornemen, doe viel er iets voor dat mij deed gelooven dat ~~mijn besluit~~ de uitvoering van mijn besluit, voor eenige tijdt behoorde agter te blijven. Hester Jacoba van Egmond van der Nijenburg; een jonge juffrou, overleed deser werelt op den 29 van somer-
maandt van het jaare 1710. Haar vader was Geraerd van Egmont van der Nijenburg, heere van Petten, doe ter tijd.

[Scan 54]

De eerste redevoering⁴⁹ was
op de Koningsweg in de kamer der
Waterlandze kerk anno [1683]
over de woorden ‘zalig zijn de dooden
die in den Heere sterven’ enz.
~~De voorrede was~~

Het werk was in ‘t geheel op de wijs
van een predicatie gemaakt, wel doorwrogt
met geschiedenissen, spreuken en schriftuurplaatsen
en doorgaans verhevener en geleerder dan
die ongeoeffende jaren en opvoeding plegen mee
te brengen.

Maar de voorreden was wat lang,
de stijl wat te verheven en te poetiff,
de verklaring gemeen. Dog alles
stigtelijk, hoewel niet met die
geheele ernst en toepassing des
gemoets van latere tijt.

[Scan 55]

Stukken van zedekunstlievende oefeningen en redevoeringen, bestaande in voorredens verklaringen aanmerkingen enz.	
	

[Scan 56]

1699 Met het begin van ‘t jaar
begon ik a aller a l’eglise grand
et dedan le Collegie, welk Collegie
ik aan wilde houden, opdat de Ministen
niet kwalijk van mij zouden spreken nog denken
dat ik uit policie changeerde. Dog ging maar
des avonts ter kerke, sonder ymand mijn dessyn te
zeggen, als wagtende daar toe, na mijn gewoonte,
tijt en gelegentheyt.

⁴⁹ Eikelenbergs critique van zijn eerste spreekbeurt bij het Collegie. Zie voor meer informatie over het collegiantisme T.B. Roep, *Simon Eikelenberg en de Rijnsburger Collegianten te Alkmaar* in: *Doopsgezinde Bijdragen* 19 (1993) en Bijlage II van deze transcriptie.

[Scan 57]

andere studi onder 't latijn-leeren	aan einde kintsheijt schoolgaan	en aan tafel
saterdags aegtermiddag binken ⁵⁰	jonglingschap	bootseren, tekenen
tekening van 't besje	vrijerschap	grootse gedachten tref niet gewelt
granderen exxxx en strafheij brodgetsbet sundagsgelt stiefmoer	ontrent mijn vremde inborst	
ontnemingen der schofttijt niet bij den menschen gebragt nog wijn gegeven, nog niet in 't boekhouden onderwezen	ontrent de nering en in de studie in 't uytvoeren den saken gedaante en lengte en kragt naam mijnen in 't spreken zeden in 't huysgesin en aan tafel geheugenis	
opvoeden mijner dogter en ontrent de spijs		Wat orde gehouden in 't

Nota: heb al generaal verhaald het gedrag der stiefmoeder en haar haat

en ook dat mee als vader somtijts tegen 't huysgezin te straf was

en ~~dat~~ beklagt te veel afgezet, te weynigen daardoor getekent te hebben, en dat altijd zelf de weg moest zoeken.

[Scan 58]⁵¹

1702

14 dagen na Alderheyiligen
p.m.serv. Marije avec
[doorhaling]

Daags voor Karstijt kocht ik
't schildersgilt⁵².

⁵⁰ binken = wegblijven (van werk); spijbelen (van school).

⁵¹ Vanaf deze pagina komen twee thema's naar voren:

1. Amoureuze ontmoetingen: Eikelenbergs notities over zijn avonturen op de vrijerstoer zijn zeer bondig geschreven en ook nog versluierd door het gebruik van o.a. afkortingen, bijnamen en niet-Nederlandse woorden. Een poging om enkele hiervan te verklaren is in Bijlage I te vinden.
2. Proza, gedichten en schilderijen: In het handschrift maakt Eikelenberg geen onderscheid tussen doorlopende tekst en de titels van de werken. Bij de transcriptie is geprobeerd de titels uit te lichten en tussen aanhalingstekens te zetten.

⁵² Trad toe tot het Schildersgilde.

1703

1 jan. Cum p.m.s. derjer fois
au jard. adiu

17 januari Stont na zeker bediening bij
J. Schagen

20 febru. Cum Cat. ma vois. et Mar.

Omtrent may avec ma serv. M.J.

1705. Parthenie baptiz. estes 5 april
age 23

[Scan 59]

[los blad; houdt waarschijnlijk verband met het collegie]

- 1 kinderen Gods Joha. 1:2, Cori. 6, Galate 3
- 2 en des ligts Eph. 5:9, 1 Tessal. 5:5
- 3 schapen Jesu Christi Joh. 10:3, “
- 1 tempel des levendigen Gods 2 Cor. 6:16
- 3 ledematen J.Chr., Ro. 12:5, 1 Cor. 12
- 3 een brief Christi 2 Cor. 3:2
- 5 vreemdelingen Hebr. 11:13
- 3 broeders Christi Math. 12:49
- 4 levendige stenen aen den tempel Gots 1 P. 2:5
- 6 coningen en priesters 1 Petr. 2:9, Apoll. 1:6:5:10
- 7 bruiloftskinderen Math. 9, ~~Mar~~ 22 Mar. 2 brie[...]
- 1 borgers met den heyiligen en huisgenoten Godes Eph. 2
- 3 bruit Christi
- 3.

Le 7 ougst es Guillaume Pen este ici⁵³

[Scan 60]

1700

27 junij Par Silvae en H.F.
te vergeefs. Daarna p.m. serv.

9 julij Rencontre avec **solk retief**
avec Monsr. Le Klerk

16 dito Par Silvae dedan jardin, jouand le jeu
... et me laissez ~~to??~~ leur ~~tet et ???f~~
et tot. mes ???

29 augusti Par Sil., me donne permission de

⁵³ Volgens T.B. Roep in *Simon Eikelenberg en de Rijnsburger Collegianten te Alkmaar* (Doopsgezinde Bijdragen 19 (1993)), zou dit kunnen betekenen dat de Quaker-predikant William Penn in Alkmaar was.

~~faire le jeu~~ mais mon [doorhaling]
zeyde [doorhaling] viste [doorhaling]
[doorhaling] dizoit que
dat zoude le derjers fois zijn.

31 dito Soir avec ma ka. mo. le jeu,
daarna **tenand** p. Sil., leur respect
continuez met p. ma serv.

10 sept Moerbez

3 octob. Par Sil., **noisette**

15 octob. Besloot p. ma s. non plus à b.
mais l... tristesse me f. changer.
Et le mesmes jour à soir blessez je ma piet
donnet l. et durand mon acrid. testum. de
leur amitje.

1706 den 25 february Chez Partenie chez leur logis.

[Scan 61]

1701

12 juni Avec p.m.s. le grand jeu
dedans le jardijn

Ook eens in juli

In ~~augusti~~ septemb begine tres triste
et sans [doorhaling] presque
~~et den 6 april stierf De Vree~~
et in juli daarna **zijn** vrouw

25 april Doleantie

31 may Par Silv. chez nous
Nuit p.m.s.

11 juni Premerif cum m. vois. Cat. apremid

11 juli Tout le nuit p.m.s. et le jour
suivant et 13 et ~~15~~ 14 soir

Daarna nog eens au jardin ~~in~~ et continuez
p.m.s. l'amitie.

[Scan 62]

1700

In november begon 't teykenkollege met Gr v. Stuer, **Amiveel**, Roskam, Frieling.

1701

Den 21 januari eyndigde dit Collegie en ten zelven dage N. de Vree maakte mij een lught.

1701

In februari voltrok ik een landschap uit de gedagten van Genoels⁵⁴ en andere: ligte voorgrond, in 't midden bruyn, groote brugh in 't verschiet en wat verder enige gebouwen.

Dit liet ik in maart zien aan Toornburg en Dr. Berrien die, 't ziende, zeijden dat is wijselijk geordoneerd; daar van Toornburg bijvoegde: kunt gij zulke ordonantien in de werelt brengen, gij zult wel wat anders doen, ik sal te markt - 't welk 14 dagen daarna stont te zijn - overkomen en imant meebrengen die 't in al koopt. Ik geliet mij twijfelachtig of ik wel sou willen verkopen.

Maar verstaande dat hij oordeelde dat 't niet genoeg doorschilderd was en hij, dat hebbende, door een ander na zijn zin wou laten doen, vond zulx niet goed, maar besloot het zelf te doen, alzo ik zag dat hij regt had. Ik trok aan de verbetering in april, dog hij kwam niet zoo hij gezegt had, waaruit ik besloot dat Docter hem vergiftigt had.

25 maart liet ik De Vree zien 't landschap d'oliva dat ik beslooten had Gibsen te verkoopen, daarin hij mij enige gebreken wees die ik flux verbeterde. Voorts kon hij niet verbergen dat hij nu andere gedagten van mij kreeg, hoe zeer hij 't ook ontfeijnsde, zeggende onder allen: gij word slapende een schilder, gij vordert ver[der]; gij zult ze verrassen en als gij voor den dag komt, zeggen ze daar maakt het eens beter. En in 't afscheijden: ik wens u succes met de kunst, sonder jaloezy.

[in marge: ~~27 maart verklaarde ik J. Hoogeboom mijn voornemens en liet hem mijn werk zien~~]

⁵⁴ Abraham Genoels (1640-1723), bekend om zijn landschappen.

[Scan 63]

[linker pagina]

“Liedje van Josef”, “39 wijzen”, ~~eenmaal zal de zoon ‘t...~~

1682

Geloove omtrent dezen tijt maakte
“De jeugd is als de purpre roozen”
en
“Zoo u de ramspoed kwelt”
en
“Geen ding blijft vast” en “Eenmaal zal d de zoon...
des **mense**” en de...

22 julij “Zedelijk abc”

en “Het heilwensch”

20 augusti “Lourebladen op de watter”

27 december ‘t Bruijloftsdigt J. Hoogeboom

“O aangename jeugd des jaars” zoo ik meen vervolgt 1685

1683

3 augusti ‘t Gedigt “Welkom welkom Samuel”

1 dito “Aangename geurtjes”. ~~en ook geboortedigt aan J. Outstat
in august 1661~~

5 majj “Hoopt gy gelyck ik denk op ‘t ewig leven”

3 majj “Liefdelooze liefde”

In de winter geboortezang “Zong men ergens vruegde”

1 october “Ytalie roem vrij op haar pronkgebouwen”

In d' somer, zoo mene, “Mijn vriend, wie **help me blij getr...**”

[rechter pagina]

~~Extract van ‘t beleg in ‘t best...1691~~

~~1674 Noten **fol**brief~~

~~Omtrent ‘t begin van 1679 mijn
kronykje d' Alkmaar~~

1679

1681

~~Kwam Nomis bij Leumas dog niet altijd~~

1681

~~Catcheseerde ik bij Molineus.~~

Leerde ~~broershaet~~

Fut charmez de Josyne in 't laatste van 't jaar

Maakte 't gedig "O schoone roosemont" **1679** copy van
't boekje van J.D. Zoutman

Woonde Catryn Ranneve tot
H prijs⁵⁵ en leerde ma
seur nayen

1682

In de somer woonde ma cousyne
Ranneve op de **Ouesten**

In de somer tekende [*ik*] Klaas Jansz
molen en begon Latijn te leeren in 't theatrum Grauwert

~~en begon bij Bregje en Debora
neffen J. Hoogeboom te verkeeren
en bijgeval ook elders bij de
vrijsters
Karstijt troude Jan Hoogeboom
Ik was speelnoot en mijn geval
bij de Grootte Kerk wegens een
ingebeelde geest~~

In de somer charme de D. Speocele⁵⁶

Avec Trijn niget Ranneve op de
Bierkaij, blijvend charmez de
Jozyne
~~4 octob. Saartje Bakkoog~~

't Treurspel "Getrouwe Vrint"
ontworpen

~~'t Gedigt van Bakagen — bekkijn
ten oorzaak dat hij mij een doorschrift
zou zenden~~

1683

Seders Hoogbooms trouwen
verkeerde ik bij Sleper, en ook
bij Casper, Corver, P. Hand
en Leumas, en hiel Debora
open hof voor Sleper

In de somer trok Samuel met een jacht
na Zuitholland, zijnde hij charmez de
Henriette Boters

Leerde Frans in de somer met Hari etc en
verkeerde op Dronkenoort met hem en Bankris
bij ma couzyne en D. Speculi

In zomer charmesz de Perleryntje Kiesbloem
Was J. Ranneve na Groenland ~~en die
starf 's winters, dat tekende ik de fles~~

Maakte ik in 't laatst van dit
jaar d' amoureux bij M.P. avec
un letre en dee ik op de Koningsweg een oratie over Apoll. 12:13 en was 't
een koude winter.

⁵⁵ H prijs = waarschijnlijk een (bij)naam/woordenspelning voor een plaats of persoon.

⁵⁶ Deborah Speculi (ook Deborah Spiegel genoemd).

[Scan 64]

[linker pagina]

1684

Bleef amourand de ma Peerle
en daardoor traag tot ma
couzyne

Jan Ranwee uit Groenland de
tering hebbende gehouden sterf
~~in xxxxxx of maj~~ St. Jan.

Ik bij hem wakende, tekende
de porceleyne fles, enz.

Tuuris, Garb., Seulijn, v. Single,
Bankris 14 dagen voor zijn
dood gewaakt.

Op 't **hoezjes** maken voegde zig
Nomis bij Peerlerijntje en
zong V. Single in Den Hout.

Bartelmismarkt het groot
selschap tot Koddes
daar M. **Piene** aan Nomis
haar gewone austerheyd toonde

En doe ontrent seker klugt
van de gek Scappyn⁵⁷
~~in de~~

In deselve winter de
“Doorlugtig vermoorde onnooselheden”
en “Absurda Erasmi”

Omtrent dees tijt
verkeering bij **Persje Pietersje**
en alle die van dit neffens-
staande zelschap
in 't Fonteijntje.

Circum **1685**

In de vasten bij Agatha, waar-
op volgde le stat de Saint
~~Voorts xxxx xxxx tro~~
Omtrent dezelve tijt hoorde
dat ma cousyne G.E. sou
trouwen, besloot haar te vrijen,
dee 't vrugteloos, ik kreeg
de koorts wat voor haar trouwen,
dat te **Paas** geschiede, daar men
mij speelnoot wou maken,
't welk ik liet uit reden van
conscience, en ging slegs maandags
middags ter bruyloft, wat koortsig.
En korts daarna troude ook D. Speculi.

Durand cet an las ik
de “Kentekenen der saligheijt”
en Kempis en verbrande de
klugt Scappyn.

Kaarten van de Schoorler
duyn

Eynt van mijn kronykje

Oefening en onderzoek
wegens den doop en
aan 't avondmaal gaan.

⁵⁷ Molière, *Les Fourberies de Scapin*.

[rechter pagina]

1684

“Aanminnige die brave rijmeryen” zoo ik meen
in juni gemaakt, gesonden met “De Gezellige Bij-
woningslof”, gemaakt 6/19

7 oktober. “O Godelief. Voor de eerste maal”

’t Willen was in mijn magt, maar wanneer
ik maakte ’t gedigt door schrandre zwanepen
of je dizirez pour estre enz. wert ik niet

1685

27 maart. “Dus lang school ik bij ledige uren”

In dit of ’t volgende jaar: “Gestarnde hemelen en stormen”.

En ook de brief aan S.VB. beginnend “Ik was de onbarmha...”

Als ook “Mijn tranen tuigen van mijn hitte”
en “Wat waar zo schoonen lijf”

6 februari te Roskam

en ook het gedigt

van de verdoemenis

“Mijn lezer hebt ge mij”

In de zomer “Welkom, welkom, speelgenoot”

Optelling van de eernamen der Cristenen

Geloove nu omtrent maakte ik “Zal mijn digte
niet geen dartle minneren” en
misschien ook ’t lofdigt op Van der Woude “Out Alkmeeren”

[Scan 65]

[linker pagina]

1686

In januari
Op afbeelding der opstanding “Dus verees de middagzon”

In september ’t bruijloftsdigt van Jan Bazeroy

20 oktober “Dus zet de konst den hemel open”, hebbende
ik alvoren kennis aan den Capellaan **schaaf**.

Misschien

“Verheug u dartle wereltminners, ~~maar xxxxxxx~~”

1687

1 februari de brief aan Jan Pronk wegens 't ligt

~~“Door schrander swaanerpen”~~

In dit of 't volgende jaar 't gedigt “txxxxx de xxxx”

1688

In maart de brief aan C. Hildarius, “Alderbraafste” enz.

30 maj Bruyloftsdigt S. v. Bazeroij

Omtrent St. Jan of Haarlemmierkermis “Bloiesemknager”

7 juli Gedigten op 't Binnenhof: “Groene zoetje” enz.

3 october aan J. van den Bos: “Eens dreef de wint u zoon”

“Bloemrijke beemden, digte hagen”

“Laat andren d' elpenbene tant”

[rechter pagina]

1686

Zoo ik meen tot Hovigs het
Collegie begin met Nomis, Sleper
en Van der Velde. Daarna bij de keeten⁵⁸ met hen en Baseroy, W. Hilderis,
Meurling, Schermer enz. en
over 't Vader Ons waarover
zie de geschriften daarvan.

Zie van 't spermae de brief van
S.VB., 1686 3/24, waarvan ik in
't begin des volgende winters met
Turris sprak.

Durand, Kempis⁵⁹, enz.

Omtrent 7 sept. 't verscheuren der brieven, zie die van S.VB.

20 sept. oogentroost aan ma
couzyne

Vrijde zoo men zey p. teu na
Sybrig en Neeltje

Tewijl S.VB. tot Amsterdam
woonde de order van 't
boek der verligkunde
en Annotatien de A. Piemont⁶⁰.

11 nov. de brief aan peet Anne.

⁵⁸ de keeten = de zoutketen waar het zout werd ingedampt.

⁵⁹ Guillaume Durand (c. 1230-1296), Thomas à Kempis (c. 1380-1471).

⁶⁰ Alex van Piedmont, pseudoniem van Girolamo Ruscelli (1500-1566).

1687

In februari woonde Samuel nog t' Amsterdam, sie de brief van Pronk, door Feyter gecopieert.

1 november 't begin van 't Collegie bij de keeten met de Sleepers, Hovig, Hoogermolen, Baseroy, W. Hilderis, Meurling, Schermer, Feyter, Schuijt. Verklaarde men 't Vader Ons.

En ik meen in deze tijt met Feyter discoureerde de voleer et inprimeer.

1688

6 maart eyndigde 't Collegie bij de keeten, en begon dat op de Konigsweg ~~in de xxxxxxx~~

Nomis oreerde hier d' eerste, over Rom 1:v10 welk Collegie kort duurde bij gebrek van wetten, zijnde daarin ook Clement Hoorn, d' Joosten enz. tot 20 toe.

In dit Collegie d' eerste keer is aan Belkmeer.

18 september scheyde dit Collegie en begon 't weer bij de keeten, bestaande in de colleganten van 1687 en Belkmeer, Kouter, Tamis Kornelisz en bij welke den 18 desember nog kwamen Pieter Boot en Cornelis Hand.

[Scan 66]

[linker pagina]

1689

Maij ging ik op 't Luttikoudorp wonen

Pinxter weer d' eerste maal bij M.S. van Veen.

29 december troude G. de Wit⁶².

Nog collegie bij de ceeten. Tegen 't eynde van dit jaar

May troude Samuel.

Den 30 may spelrijs na Zuythollant

In de natijt de verkeering bij G. v. Bazeroy

Omtrent Karstijt huurde ik door P.J. Visser en H.J. Groenvelt 't huys op de Saadmarkt en bestede mijn winkel

En gaf M.S. v. Veen⁶¹ leur trespas.

In april de kaarten van Wieringen en Vlieland.

“Terwijl de May de beemden doet”

“De bloesemrijke en lieve Mey”

“Een ander doop zijn pen in 't bloed” en misschien ook “Mijn heer is smakeloos bij ze”.

Vermaning van **AH** over 't belijt van GdW omtrent haar trouwen Verdigt een historie van de

⁶¹ Waarschijnlijk Maartje Sijbits van Veen.

⁶² Margaretha (Grietje) de Wit (1661-1721).

noten wegens de quik, in 't welk
te noteren staat de boeken
waaruit en van wie die
geleend waren.

Republyk mensdom.

Feyter verdeeld mij een kring
in 363 delen.

Begin der aantekening over
de insecten.

Poogde een werktuig te maken
om 't korten en langen der dagen
aan te wijzen.

1690

Prijs tot Durgerdam

18 nov. storf Druijf⁶³ die S.VB. aan 't digten bragt, welke hier te voege.

In dit en volgend jaar de perspektief
Hondii⁶⁴

12 maart troude ik

Woensdag in de Bartemismarkt des nagts
S.K.H. en S.VB.

23 november Kreeg 2 kinder
de eerste Schapenmarkt, en storf
het 1 terstont, het ander na
8 dagen.

1691

In de somer vertaald S.VB. "L'isle d'amour"⁶⁵ Tekende tegen Samuel om strijt

In 't laatst van dit jaar de
verzen van 't boekje "L'isle d'amour"
en 't uytchrijven van 't beleg
van Alkmaar, manus script

23 nov 2de Schapemarkt kreeg
weer een Maartje⁶⁶

11 september begon 't collegie in de wijsbegeerte tot Lijntse Meuts.

2 oktober Mijn tweede spreekdag

7 februari storf S. VBaseronij 's avonts ten 9 uren omtrent,
out den 3^e der zelve maand 27 jaar.

~~1698 verzogt tot het diakenamt door Pi Winkelhoeck en Bergman~~

[rechter pagina]

1689

"Deurslape vrijers en beminnyke meysjes"

In maart "Mijn pen vind stof om u te looven" en 't gedigt
van "Intje Kuntje Knoopjers"

10 september 't Gedigt van de zaligheyt "Nu lust het

⁶³ Hendrick Druijf, 'president in de hooge Raede van Hollant voor 't regt van de kerck'.

⁶⁴ Verwijzing naar het boek *Perspective* geschreven door Hans Vredeman de Vries (1527-1609) en uitgegeven door Henricus Hondius I (1573-1650) in 1604.

⁶⁵ Paul Tallement, *Le Voyage de l'Isle d'amour a Lycidas, ou la Clef des coeurs*, Parijs, 1663.

⁶⁶ weer een dochtertje, dat kennelijk dezelfde naam - Maartje - krijgt als zijn eerste dochter, die kort na haar geboorte overleed.

mij de grondeloose weelde” voor de 2de maal

27 sept “Mijn lief is mijn en ik ben zijn”

Ik kwam en zag en won.

“Pareltje van al de meijtsjes” (veranderd, zie 't ingevoegd stuck onder de miscelanie)

“Terwijl de braafste vrijsterschap” of 1690

“Straf mij niet aanminnig meysje” en ook
“**Elken** bade vrij zijn blanke **zwaneschagerz**” en
“Den oorlog mest in d' Europeese rijken”
en “Een krans van vers **r**lok**”

1690

“Oneyndige genadebron”

~~“Verheug u dartele wereltminners”~~

Hier strekt d' erkennemis ... **1691**

Den 11 augusti “Waard gij volmaakte noyt en nergens”

Nota: dit is op een blat als 7e gedigt “Nu zit de kunst” 1686

Mene in de somer dezès jaars ~~maakte~~ had het dispuut met Bakhenne wegens de vrije wil, en oefening in de wiskonst.

In de voorwinter de afbreking der vrintschap met S.VB.

1692

Wat voor Samuels dood de vrintschap herstelt enz.

11 februari Ontwerp van 't lijkdigd op Samuel.

12 octob. Lijkdigd op Zeeman en vervolgens “De zon ontfangt wel wierook **g******” enz.

Geloove omtrent in dit jaar gemaakt te hebben een ontwerp van een heldespel “Alkmaar twee maal vrijgevochten” in twee deelen.

[Scan 67]

[linker pagina]

1693

20 februari Accoort met J. Dircksz Huyg. tegens 10 april te voldoen

25 octob. Troude Jan Eikelenberg, **een gedigt**

In decem. Medicineren met Nieuwetyt tot in maart 1694, zie de brieven.

1694

21 februari Ontfangen wegens Grietje Hildernis erven de 600 gl die sij van ons op renten hadden

13 maart Brief aan Jan Bakhenne

29 juli Brief aan P. Moerbeek

22 auguste Aan deselve

In de herfst zoo ik meen “Den Tijber roeme op zijne” enz.

In 't voorgaand Klaas van Gerven door Keun tot betaling geeischt de boel van Pleuntje insolvent, den 24 febru. preverentie, en kreeg den 13 maart van Gert Wijnhout door AB daar af voldoening 199 gl 8 st.

1695

In april trout Niesje van der Ley en brieven daarover.

In de somer de affaires van de boedel Grietje de Bonne en brief daarover aan Aris Brouwer alleen te noteren.

11 december “God is geen stok nog blok”.

1696

Maakte microscopieus

31 oktober Storf mijn dogter Maartje.
Gedigt “Had ik het noodlot in mijn handen”.

[rechter pagina]

1697

Karstijt verzogt Pi Winkelhoeck en ds. Bergman mij tot het diakenampt.

Den 15 december wiert het schilderscollegie opgeregt.

In dit of 't volgende jaar 't Alkmaar heldedigt, het “***...” en “Beminnelyke ...”

1698 Met dit jaar omtrent ving aan toe te leggen *ad pictura*, tekenende zonder vast voornemen en studeerde in de d'anatomie.

Omtrent Paas of in maart kocht het kerkje van Van Niklen

Pinxter daaraan, docter Berrien van de kamer

Reforme de la collegie de peinture

2 juny gedigt aan P. van Toornburg

In de herfst de groote tekeningen.

16 24 februari ontvangen
van Gerrit Bruyns de 200
gl hoofdzoms.

1699 Met het begin des jaars
ving ik aan in de gereformeerde
kerk te gaan.

Wierd ik door
N.K. jeune fille
tot borg verzogt.

Zijnde zeer bekommert wegens mijn staat, tot der
resoluiet mortificeer⁶⁷ toe, wanneer ma belle mij door
haar verstant en resolutie daar uitbragt et vendez leur o***...

In 't voorjaar leerde Sr. Schagen
de perspectief, 'twelke hij van
mij verzogt op een tijt que je fus
tres melancholeus.

De 2^e maandag in octob.
doe der eerste reden in
't schildercollegie.

In dit jaar achetez le fleurs.

Gedicht van en
aan Mol.

Schilderde ik 2 Rijnstroom, 1 na Vitringa,
het ander volgens mijn inventie.
't Coppy na griffier, en tekende wat
kruiden na 't leven.

Liet de veldezel maken.

[Scan 68]

[de bladzijde is doorgehaald m.u.v. de blokjes over het Collegie en de dood van N. de Vree]

1700

In januari Jan Eikelenberg
tot **jooster** met der woon

In januari
schilderde ik 't coppy na
Moucheron en ook 't model

31 dito troude Lijsbet en
Tamis.

In 't voorjaar
een toepassing, in 't
collegie op de Konings-
weg te gebruyken.

Febr toonde M.H. a estre
amoureux waarvan Nomis
zig bedienen willende, zoo stuyten
zulx den 10^e, wanneer ook mes
vieux servante H. fut a
mon logies me donne
leur amitie et trepasse.

1702 den 16 april
storf Nicolaas de Vree
en in julij daaraan
zijn weduwe.

11 [febr.] omtrent vermeerderde mes fachieuse
zorgen, zoo door refus de M.H. als
door de quade resolutie van J. Eikelenberg
die zig niet ontsag te zeggen dingen

*[zes regels onleesbare doorgehaalde
tekst]...*

...toeliet, wat daarna
besloot ik nogtans

⁶⁷ tot der resolutie mortificeer toe = tot het besluit om zelfmoord te plegen toe.

die te kennen gaven dat hij door en door was bedorven, als dat hij niet wou varen en zijn vrou verdriet doen en als door- dat de tijt mij te ras voorschoot [doorhaling], minderde en ik geen uitkomst ziende niet wist wat goed of quaad ik moest doen.

mij daar niet meer mee te moeyen en zocht nog gebruykte daartoe de occasie als voorheen.

In februari maakte ik ƒ d' optische schilderij en vereerde De Vree 't coppij van Bunning.

In februari ('t welk nogtans daarna met een stukje betaald wierd gelijk nog moest zeggen)

Na op Gibsons Machiavelse raad niemand der schilders de perspectift te willen leeren, te zien dat Van der Steur en Barent Jansz Hondius bij 't hooft namen, en Van der Meulen, die 't mij gelijk zij ook verzogt had, agterbleeft, wierd ik van gedagten dat Barent hem had opgestookt, hij met haar zou aanspannen en zij 't alle misschien leeren, sonder dat er mij voordeel af komen zou, dies ontbood Van der Meulen den 28 febr. en accordeerde met hem.

22 maij vertrok Jan Eikelenberg voor de derde maal na Amsterdam om voort na India te gaan.

[Scan 69]

25 februari **1704**
bij Van Teylingen

Zoo 't steen 't gelt weygerd, evenwel verzoeken.

Zoo 't rugtbaar word voor de voltrekking, en iets bedenk. Bij Groenvelt zeggen dat er geen zin in heb, en wel anders wou, zoo mij wilde helpen, en anab. wilde zijn.

En in al geval Oostindie

Dat ook niemand wil geven een deposito

[Scan 70]

[de hele bladzijde is doorgehaald]

1712

20 juny Vrijb[urg] spreekt mij

30 augusti 1712 Bevoorregt

27 sept. **Aoetum**

30 octob. De koorts tot den 15^e

28 nov. Torenburg bestraat

Trijntje nigts eisch

Lastighz de mamij

Pots nader versoek

1713 april Genesing, pekelharing

1713

De koorts om de anderdag

Schilderij schoonmaken, **verloten**

Voor Teylingen schoongemaakt

Maij laat **opgeschoren**

Winkel⁶⁸ **mij** ontdekt

[met de kleine cijfers ² en ¹ geeft Eikelenberg hieronder aan dat de volgende twee notities omgewisseld moeten worden]

²

30 maij Vronen⁶⁹ aan Winkel enz. doen
lezen, ook de Schagens

¹

~~27~~ **junij** Vrijburg en Hand wilden
mij spreken

27 junij Vrijb[urg] Vronen gegeven

21 july Hand *ut supra*

Oordeel daarover van dier

5 august Burgemeesteren resolveeren Vronen
te doen drukken

Accoort met Mol

13^e vijftig gl. **voor** acte

⁶⁸ Pieter Winkel, later vroedschap geworden.

⁶⁹ Zijn boek *Gedaante en Gesteldheid van Westvriesland voor den jaare MCCC en teffens den ondergang van het dorp Vroone* (1714).

14^e na Amsterdam platen

[Scan 71]

~~1713~~

~~29 sept~~ **Aoetum**

1713

30 sept Grietje Eikel[*enberg*] overleden
gevolg daarvan
later door **droefte**
van 't drukken
gered

Parthenie

Afgezette kaarten

19 dec Opdragt

Premie

Vrone aan de vroedschap

Hapering met de setel-
plaat

Barent en andere een
exemplaar gegeven

1714

19 julij Renovatie
d'amicie de Parthenie

20 october en 16^e **Ertpurie**
en 5 novemb na de Zijpseweg
gevolgt van een slappe maag.

10 nov. *Lac ovis* en gevolg
van 't gebruyck

10 dito Hand gesproken van verhoging

[geheel rechts, dwars geschreven tekst; geen verband met het voorgaande]

4. De verheving des oogs zal zijn
4 duym boven de basis of
onderkant van 't stuk.

[Scan 72]

1714

Zeer drok

Noothulpen

28 july Hoogeboom overleden

7, 8 en 11 augusti Sollicitez
na 't waagmeesterschap

20 august Opschieten Hoornse Vaart

29 [aug.] Zandrijden Breelaan

4 october Winkel vroetschap
geworden

7 october Oproer

10 nov. *Burgemeester* Hand gesproken
van verhoging, hij had
zulx **gerecomandeert**

24 [nov.] de 3 anderen *Burgemeesteren* van verhoging

22 decemb Verhoging gekregen

23 [dec.] Huys gekoft

[Scan 73]

1715

Burgemeesteren verhoging enz.

9 january P. de Vos overleden
Was den 29 december vermaand

2 febr en 26 Brieven

4 maart Hark baas aangest[elt]
't Gekoft huys aanvaart bij uytkoop

30 maart Propositie verandering
schafftijden en goedkeuring 1 april
gevolg

13 april 't Yken

18 [april] Brief overlijden Adam Nerf/neef

22 april Antwoord daarop en
30 dito brief voor Neeltje

28 april Brief Jan Verwerf⁷⁰
en
6 may Antwoord daarop

2 juny Besteding weg kalkovens

20 junij Volmagtigt besteden
Zandsloot, zie 't journaal

28 juny Brief van Alkemade⁷¹

4 julij Brief Alkemade

Ziekte ma **mote**

6 july Noothulpen à 22 st.
aangenomen, g credit en
gesag

11 july Slootqueern⁷² besteedt

14e Leuvenburg⁷³ nota

15e Aannemers Zandsloot

15e Brief aan Alkemade
op zijn van den 4^e

18e Aanzoek **wolken** voorz

21e Snoeken

27e Protestatie tegen 't belasten
met landmeterij

3 augusti Volmagtigte met
de Zanderslooters te handelen

12 augusti Waagwijzers begin
te verwen, en nota Haark

⁷⁰ Misschien Jan Verwerf, verlichter bij de Antwerpse St. Lucasgilde (gevonden in de Liggere van 1629-1729).

⁷¹ Cornelis van Alkemade (1654-1737), geschiedschrijver en verzamelaar van oudheden.

⁷² queern = molen die met de hand in beweging wordt gebracht, handmolen.

⁷³ Waarschijnlijk Jacob Leeuwenburg, eigenaar van het huis van dezelfde naam aan de Mient 23 te Alkmaar.

In augustio Yk

In 't lest agosto ziekte
de ma belle⁷⁴

Den 12 septemb wat beter

[Scan 74]

[linker kolom]

1715

Van 12 sept. tot den
20 october wat beterende

28 octob. Mijn huysvrouw
overleden
Schrijf zelf dat na *Amsterdam*

Order der uytvaart

3 nov. Meyd gehuert

4 novem Ontsteking aan 't oog

5^e Ontboden en 7^e bij *burgemeesteren*
wegens Jonkers

11^e Parthenie obiit

[idem] ~~Betaling onkosten ziekte~~
~~er??~~

21 nov Blokziel obiit

21 *[nov.]* Brief van Westphaling

3 decemb. As-termijn
verlangt

Stel order op de huyshouding

9 december Winkel obiit

12^e Don gratuitt de tweden

18 decemb. Betaling medecyn

⁷⁴ Zijn vrouw Kathelijntje.

[idem] Kleederen boelhuys
Kintskleeren nota

21 decemb. Brief Jufr. Westphal.

[rechter kolom]

1716 *Burgemeesteren*

16 january J. Reus⁷⁵ obiit

4 februarij Kleeren gekoft

24^e (circa) Zijde~~??~~e⁷⁶ en koorts

[idem] Jufr. Schagen amoureux

3 maart ader gelaten

10 dito weer de koorts

[idem] Volmagt handelen met de
aspagters den 5 maart

7 maart Brief aan Alkemade
op zijne van den 6^e ontvangen

13 maart Brief na Amsterdam
wegens 't kintskleden

16^e Antwoord P. Moerbeek

17^e Van Grietje Moerbeek

22 maart Brief aan Pieter
bij 't zenden der kleeren
en aan Grietje etc.

=== Coffi cael restant

17 april triste de N. Haut Arbre

~~18 maij xxxxxx~~

20 april Bestek maken buyten-
graft.

5 may Brief van Alkemade

⁷⁵ Jacob Reusius (1659-1716), schepen en fabriekmeester.

⁷⁶ Misschien wordt sidderen - hevig trillen - bedoeld.

23 mey Beantwoort

=== Ethiops

29 26 mey Noothulpen aangenomen

Bril gekoft

5 juny Besteding ried

[idem] Graft Vriesepoort

[idem] Peylen Laat

13^e Duykers altijt vallen

20^e Besteding Laat

[idem] Peylen met een bood

[idem] Modder voor niet te geven

[Scan 75]

1716

25 junij Agterweg

29 juny M. de Rue

4 julij Brief aan Alkemade

16 julij Voortaan te meten
en het wegvoeren haakgoet
te besteden

20 augusti Krijg door W. van der
Meer berigt van 't verloven van
N. Haut Arbre
Je fus un peu troublez
de cela

Bijlage I: Verduidelijking van enkele door Eikelenberg bij het noteren van zijn liefdesleven gebruikte afkortingen, bijnamen e.d.⁷⁷ (Barbara Jensen, april 2019)

Afkorting e.d.	Betekenis
cum/avec; par (p.)	met; bij
derjer fois	dernier fois, de laatste keer
M.P., ma Peerle	mijn Perlereyntje (Perlerijntje Kiesbloem)
ma Ka. Mo.	mijn Kathelijntje Moerbeek (zijn vrouw)
ma vois[ine] Cat.	mijn buurvrouw Cat. (mogelijk Catryn Ranneve)
ma cousyne (couzyne)	zowel Catryn Ranneve als G.E. (Grietje Eikelenberg) worden 'cousyne' (niet) genoemd
Marije, M., M.J., mes vieux servante H.	dienstmeiden
Moerbez	Misschien een bijnaam voor zijn vrouw Kathelijntje Moerbeek
N. Haut Arbre	Neeltje Hogeboom (die later met Johannes van der Meer trouwt)
p.m.s., P.M.S.	'par ma servante' (bij mijn dienstmeid); mogelijk in enkele gevallen de initialen van een vrouw
Parthenie	een vrouw die voor een aantal jaren zijn "vaste" minnares was; zij stierf slechts twee weken na Eikelenbergs vrouw Kathelijntje
Silvae, Sil	een vrouw met een 'houtachtige' achternaam (Van den Bos, Van de Woude o.i.d.)

Bijlage II: Eikelenberg en zijn medecollegianten⁷⁸

Vermoedelijke religieuze herkomst: D = doopsgezind; R = remonstrants

Samuel van Baseroy (D)	Pieter Pietersz Boot (R)
Jan Pietersz Belkmeer (D)	Cornelis Claas Hand (R)
IJsbrand Claasz Hogermolen (D)	Willem Hildernis (R)
Clement Jacobsz van Hoorn (D)	Jacob Hovingh (R)
Jan Pietersz van de Kouter (D)	Simon Kalis (R)
Jan Nomes (D)	Jacob Muurling (R)
Pieter Joosten Spiegel (D)	Jan Pietersz Schermer (R)
Simon Eikelenberg (D→R)	Dirk en Gillis Schuijt (R)
Claes Feyter (D→R)	Adriaan en Hendrik Jansz Sleeper (R)
Tamis Cornelisz (onbekend)	Jan Aldertsz van de Velde (R)
Dirk Smit (onbekend)	

⁷⁷ Zie ook: Truusje Goedings, 'Deurslepe vryers en beminlyke meysjes'. De 'vrijerijboeken' en 'pareltjes' van Simon Eikelenberg (1663-1738), deel II, in: *De boekenwereld*. Jaargang 2.

⁷⁸ Zie voor meer informatie over het collegiantisme: T.B. Roep, *Simon Eikelenberg en de Rijnsburger Collegianten te Alkmaar* in: *Doopsgezinde Bijdragen* 19 (1993); het overzicht van Eikelenbergs medecollegianten is hieraan ontleend.